

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Národnostní a kulturní specifika Alsasanů

Bc. Nikola Kociánová

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Nikola Kociánová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Národnostní a kulturní specifika Alsasanů

Název anglicky

National and culture specifics of the Alsan

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky:

Jaké jsou národnostní a kulturní specifika Alsasanů?

- Jaké prvky tvoří identitu alsaského obyvatelstva?
- Jaké prvky působí na zvýrazňování jejich odlišnosti?
- Jaká je role alsaského jazyka na utváření etnické identity Alsasanů?
- Jaký vliv na alsaskou identitu mají státní zásahy?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálů získaného z lokalit, kde žijí Alsasané. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (hlavně statistické) údaje.

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Etnicita, Identita, Alsasko, Alsasané, německojazyčná skupina, kultura, národní menšina

Doporučené zdroje informací

- DUNLOP, Catherine. Mapping a New Kind of European Boundary: The Language Border between Modern France and Germany. *Imago Mundi*. 65, 2, 253-267, June 2013
- GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-X.
- HROCH, Miroslav. *Na prahu národní existence: touha a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1999. Kolumbus. ISBN 80-204-0809-6.
- ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo Pub., 2001. ISBN 8090295215.
- SEDLÁKOVÁ, Martina. *Alsasko-Lotrinsko – Proměny "Sladké Francie"*. *Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století*. [Praha] : CeFReS
- ZAHRA, T. The 'Minority Problem' and National Classification in the French and Czechoslovak Borderlands. *Contemporary European History*, 2008/05, vol. 17, no. 2, pp. 137-165

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2019

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Národnostní a kulturní specifika Alsasanů“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28.3.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., za odborné rady k terénnímu výzkumu a k vyhotovení diplomové práce. Dále děkuji všem respondentům za jejich ochotu poskytnout rozhovor. V neposlední řadě děkuji Anetě Rosenhoferové za spolupráci při terénním výzkumu.

Národnostní a kulturní specifika Alsanů

National and culture specifics of the Alsatians

Souhrn

Cílem diplomové práce je zjistit, jaká jsou národnostní a kulturní specifika Alsanů. V práci jsou popisovány znaky jako společná historie, kultura a jazyk, dále pak objasňován jejich vznik, vývoj a souvislosti mezi nimi.

První část, jež je zaměřená na historii, popisuje významné události dějin, které měly podstatný vliv na utváření národní identity alsaských obyvatel. V druhé části práce je pozornost věnována tomu, jaký vliv na alsaskou kulturu a na vztah s většinovým společenstvím měly státní zásahy.

Dále jsou zmíněné jednotlivé prvky alsaské kultury, které jsou součástí každodenního života místních obyvatel, jimiž jsou především: alsaská architektura, náboženství, tradiční kroje, organizace a sdružení. Převážně díky nim se tato specifická alsaská kultura zachovala až dodnes. Třetí část této práce se zabývá jedinečným alsaským dialektem, zejména jeho historií a současnou situací v koexistenci s jazykem majoritní společnosti.

Cílem tedy bylo zjistit, jaký mají tyto národnostní a specifické prvky význam pro utváření alsaské identity, což bylo v rámci terénního výzkumu, zaštiťovaného projektem Pestrá Evropa, probíráno s jednotlivými respondenty.

Summary

The aim of this diploma thesis is to find out, what are the nationalities and cultural specifics of the Alsatians. There were signs of common history, culture and language in the thesis, further explaining their origin, evolution and similarities between them.

The first part, aimed at the history, describes the significant events, which have had a significant impact on the forming of the Alsatian national identity. In the second part the work is focused on the impact the states interference has had on the Alsatian culture and on the relationship with the majority commonwealth.

Furthermore, there have been mentioned some specific elements of the Alsatian culture, which are a part of the everyday life of the native residents which is mainly the Alsatian architecture, religion, traditional clothing, organisation and association. Predominantly thanks to them, this specific Alsatian culture has been preserved to this day. The third part of this work deals with the unique Alsatian dialect, mainly to do with its history and current situation in the coexistence of languages of the majority company.

The aim therefore was to find out what importance do the nations and specific elements in the creation of the Alsatian identity, and that has been debated with different respondents under the field research, which has been shielded by the Colourful Europe Project.

Klíčová slova: etnicita, identita, Alsasko, Alsané, německojazyčná skupina, kultura, národní menšina

Keywords: ethnicity, identity, Alsace, Alsatian, german-language group, culture, national minority

Obsah

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	10
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	12
3. METODOLOGIE	15
4. TEORETICKÁ ČÁST	18
4.1. Etnicita	18
4.2. Bilingvismus	20
4.3. Asimilace a integrace	23
4.4. Identita	25
4.4.1. Osobní a kolektivní identita	27
4.4.2. Kulturní identita	29
4.5. Národ a nacionalismus	31
5. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE	33
5.1. Historie	33
5.2. Alsasko	36
5.2.1. Obyvatelstvo	36
5.3. Státní příslušnost	39
5.4. Etnická identita Alsasanů	41
5.4.1. Vztah Alsasanů s Němci a Francouzi	41
5.4.2. Vliv státních zásahů na Alsasany	43
5.5. Kultura Alsasanů	44
5.5.1. Hmotná kultura	44
5.5.2. Nehmotná kultura	51
5.5.3. Náboženství	57
5.6. Jazyk	59
5.6.1. Historie alemanštiny	60
5.6.2. Alsaský dialekt	62

6.	ZÁVĚR	72
7.	SEZNAM LITERATURY	75
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
9.	SEZNAM OBRÁZKŮ	80
10.	SEZNAM TABULEK	81

1. Úvod a cíl práce

Tato diplomová práce se zaměřuje na menšinu Alsasanů žijící v Alsasku a ve Francii a na národnostní a kulturní specifika, která utvářejí její etnickou identitu. Jedinečnost této menšiny tkví zejména v její společné historii, tradicích, mimořádné kultuře a ve vlastním jazyce, alsaském dialektu.

Většina informací v této práci pochází z terénního výzkumu, který se konal ve Francii a v Německu díky projektu Pestrá Evropa. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část představuje základní pojmy, které úzce souvisejí s tématem práce (etnicita, bilingvismus, asimilace a integrace, identita, národ a nacionalismus) a které pochází z prostudované odborné literatury.

Úvodní kapitola praktické části diplomové práce se zaměřuje na historii, což je jeden z hlavních prvků, který utváří identitu Alsasanů. Následující kapitoly se věnují vlivu státních zásahů na alsaskou identitu a dalším jednotlivým specifickým prvkům alsaské kultury, které tvoří každodenní život místních obyvatel. Značná část práce se také zabývá tradičními kroji, místní kuchyní, náboženstvím, architekturou, organizacemi a pravidelnými sdruženími, díky kterým je tato jedinečná identita udržována až dodnes.

Podstatnou částí této diplomové práce jsou kapitoly zabývající se unikátním a osobitým alsaským jazykem, zejména jeho historií a tím, jaká je jeho současná situace v koexistenci s majoritní společností. Následující část je věnována skutečnému využití dialektu jak v rodině, tak i ve společnosti a v rámci třígeneračního srovnání je analyzováno jeho užívání v jednotlivých věkových skupinách v každodenním životě, ve školách i na běžných kulturních setkáních. Tento alsaský dialekt je velmi důležitým prvkem v národním uvědomění Alsasanů a z tohoto důvodu mu je věnována větší pozornost.

Nicméně v této diplomové práci nejsou popisováni jen Alsasané jako jedna konkrétní menšina. Je poukázáno také na to, jaké specifické prvky mohou život etnické menšiny odlišit od většinové společnosti a jak i přes veškerou odlišnost mohou žít společně v harmonii.

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaká jsou národnostní a kulturní specifika Alsasanů. Dalším cílem práce je zodpovědět výzkumné podotázky:

- Jaké prvky tvoří identitu alsaského obyvatelstva?
- Jaké prvky působí na zvýrazňování jejich odlišnosti?
- Jaká je role alsaského jazyka na utváření etnické identity Alsasanů?
- Jaký vliv na alsaskou identitu mají státní zásahy?

2. Literární rešerše

Pojmy: identita, nacionalismus a národovorné procesy, které s tímto tématem úzce souvisejí, jsou probírány v mnoha společenskovedních dílech. Jedním z nich je kniha *Národy nejsou dílem náhody*, ve které se autor Miroslav Hroch snaží o systematické propojení koncepcí, typologie a definic týkajících se národovorných procesů v Evropě během 19. století. Vyzdvihuje význam etnicity, modernizace a historie a uvádí praktické příklady.

Autor se snaží přiblížit termín „identita“ a zjistit, jakými cestami se dostal do historického a sociologického výzkumu a jak na tento pojem nahlíží jiní sociální psychologové a badatelé převážně ve vztahu k etnicitě a národu.

Miroslav Hroch se také věnuje faktorům působícím na genezi evropských národů, které vedly k formaci moderního národa, nové občanské pospolitosti a národnímu hnutí a snaze o zachování národní kultury, tradicím a jazyka.

Přímo alsaskou identitou se zabývá Martina Sedláková ve své studii zvané *Alsasko-Lotrinsko*. Cílem této studie je nastínit, jaký vliv měly státní zásahy na alsaskou identitu, jaká byla bezprostředně po válce situace Alsaska-Lotrinska a na jakém základě se otevírala nová etapa vztahu mezi Alsasko-Lotrinskem a Francií. Anexe byla krátká, ale velice intenzivní a neumožňovala pouhý návrat k předválečnému stavu. Martina Sedláková si tedy klade otázku „*Jakým způsobem se válečné zkušenosti promítly do výchozích (poválečných) podmínek?*“ a časově téma vymezuje rokem 1945, tedy koncem války, a rokem 1953, kdy proces Bordeaux uzavírá jednu etapu poválečné alsasko-lotrinské historie.

Autorka se také zabývá Alsaskem a jeho historií a zmiňuje se o období 1870–1945, kdy probíhal konflikt mezi Francií a Německem. Posledním dějstvím tohoto dlouhodobého konfliktu byla druhá světová válka, na jejímž konci se Alsasko vrátilo zpět Francii. Martina Sedláková se také zmiňuje o poválečné integraci, která probíhala ostatně už několikrát, a to ve více rovinách. Francie opět zaváděla své zákonodárství a svou měnu a mimo jiné musela s Německem vyřešit územní spory, majetkové otázky nebo i uznávání diplomů.

Martina Sedláková píše o politické příslušnosti samotných obyvatel Alsaska-Lotrinska, kde byla v drtivé většině samozřejmostí náklonost k Francii, avšak tato srozuměnost s existencí v rámci francouzského státu neznamena, že se Alsasko-Lotrinsko hodlalo vzdát svých specifik; například německého jazyka či postavení církve. Z tohoto důvodu začaly v meziválečném období působit poměrně silné autonomistické proudy, které usilovaly o potvrzení alsasko-lotrinské svébytnosti právním rámcem.¹

Dalším autorem, který se v díle *Industrializace, migrace, národnostní a kulturní aspekty středoevropských regionů v 19. století* zabývá Alsaskem a vědomím alsaských obyvatel, je český historik Dan Gawrecki. Toto vědomí bylo podle Gawreckého v Alsasku mnohem rychlejší než jinde a v Horním i v Dolním Alsasku byly stavovské regionální orgány zlikvidovány už před třicetiletou válkou a proces etatizace správy předběhl o půldruhé století pruskou i rakouskou část Slezska.

Autor také věnuje svou pozornost náboženským a jazykovým otázkám, v rámci kterých zmiňuje používání francouzského jazyka v polovině 19. století. Ve městech tento jazyk používalo jen 5–7 % lidí a na vsi jen 1 %. Nejvíce se však francouzština uplatnila ve Štrasburku, kde ji ovládá až 12 % obyvatel. *„Tlak státu na pofrancouzštění Alsanů byl přitom poměrně značný a byl spojován nejen s ekonomickými, ale i politickými a dalšími aspekty. Bertrand Barrère v Národním konventu horlil proti odštědivým snahám spojeným s jiným než francouzským jazykem: ‚Federalismus a předsudek mluví bretonsky, emigrace a nenávisť k Republice německy, kontrarevoluce hovoří italsky, fanatismus baskicky.‘ Charakteristický je také výrok gymnazijního profesora z Mylhúz ze 40. let 19. století: ‚Hodně lidí v Alsasku si myslí, že jejich mateřským jazykem je němčina, to je však omyl. Mateřským jazykem je jazyk vlasti.‘“*

Jazykové konflikty se dotýkaly i výuky ve školách, na úřadech apod. Podle Dana Gawreckého se sice vyskytují, ale nedají se chápat jako národnostní střetnutí, jak tomu bylo např. v národnostně smíšených oblastech českých zemí.

Autor se také zabývá politickou zkušeností a úrovní uvažování tehdejšího Alsanů o politických a jiných společenských záležitostech. Ačkoli byla v Alsasku němčina v první polovině 19. století rodinným i liturgickým jazykem lidu, státní identita byla francouzská. *„Ještě v roce 1678 Alsané zaujímalí postoj pasivního odporu vůči armádě Ludvíka XIV.“*

¹ SEDLÁKOVÁ, Martina. *Alsasko-Lotrinsko - Proměny „Sladké Francie“*. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73–95.

*Do napoleonské armády vstupovali už Alsasané bez větších výhrad, často i dobrovolně, i když někteří pozorovatelé tvrdili, že se nechali zverbovat ne z patriotismu, ale proto, že nenacházeli ve své domovině prostředky k obživě.*²

Dalším dílem, ve kterém se německý odborník Jeanne Benay a francouzský sociolog Jean-Marc Leveratto zabývají kromě historie i alsaskou kulturou, je kniha zvaná *Culture et histoire des spectacles en Alsace et en Lorraine*. Oba tito autoři poukazují na rozmanitost a ojedinělost této kultury a spletitost alsaské a lotrinské historie mezi lety 1871–1946. Především věnují svou pozornost kulturním prvkům, jejich specifickým a tomu, jak jsou kvůli územním válkám mezi Francií a Německem poznamenané a protnuté.³

O vlivu státních zásahů na národní identitu píše autor William Kymlicka ve studii zvané *State consolidation and national identity*. Státy rozděluje na jednonárodnostní a vícenárodnostní. K vysvětlení pojmu jednonárodnostního státu využívá příklad Islandu, kde hranice státu korespondují s rozložením národnostního složení – vně těchto hranic se nenachází více národů. Státní zásahy jsou orientovány pouze na národní identitu Islandců a stát podniká takové kroky, aby podpořil národní zájmy a udržování jejich národní identity. Tento případ je ale velmi vzácný, protože se ve světě vyskytují spíše státy multinárodnostní, u kterých se stát musí rozhodnout, jakou politiku bude vůči národnostním a etnickým menšinám uplatňovat. Tato politika může zájmy menšiny respektovat a hájit, ale také může být směřována proti nim.⁴

² GAWRECKI, Dan. *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2008-. ISSN 1803-411X.

³ BENAY, Jeanne a Jean-Marc LEVERATTO. *Culture et histoire des spectacles en Alsace et en Lorraine: de l'annexion à la décentralisation (1871-1946)*. New York: Lang, 2005. Convergences (Université de Metz. Centre d'étude des périodiques de langue allemande), v. 39. ISBN 9783039107643.

⁴ KYMLICKA, William. *State Consolidation and National Identity*. European Commission for Democracy through law (Venice Commission) [online]. 2003 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(2003\)039-bil](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(2003)039-bil), s. 38–39

3. Metodologie

K dosažení cíle práce bylo využito zejména kvalitativního výzkumu, který se vyznačuje explorativním charakterem.

Výhodou kvalitativních metod je možnost sledování jevů, které jsou vázané přímo na jedince a pozorování jeho nonverbálního chování v přirozeném prostředí. Další výhodou je vysoká validita díky důkladnějšímu popsání zkoumaného jevu. Nevýhodou je práce s omezeným souborem zdrojů, vysoká časová i finanční náročnost a nízká reliabilita.

Během tohoto výzkumu byla využita hloubková technika sběru dat polostrukturovaným rozhovorem a preferováno bylo především osobní setkání pro pozorování i nonverbálního chování. Použita byla jak technika nezúčastněného pozorování, tak i pozorování zjevné.

Výzkum se odehrával v Alsasku ve Francii, především ve městě Štrasburk, Colmar a Mylhúzy, kde bylo předmětem pozorování alsaské etnikum. Ve městě Saarbrücken v Německu byl výzkum prováděn kvůli stejnému historickému dění.

Před výzkumem, který byl zrealizován v červnu roku 2018, byla vyvinuta snaha o zkontaktování co nejvíce respondentů prostřednictvím sociálních a dalších internetových stránek, na kterých se obyvatelé sdružují; nicméně tímto způsobem byl získán jen malý počet respondentů. Z tohoto důvodu byli respondenti oslovováni během terénního výzkumu přímo na ulicích, v restauracích a obchodech i v místních muzeích a hotelech.

Rozhovory byly zaznamenávány převážně písemně a nahrávány na mobilní telefon. Díky tomuto výzkumu jsme získali dvacet šest respondentů odlišných národností, různých věkových kategorií, pohlaví i z rozličných sociálních vrstev.

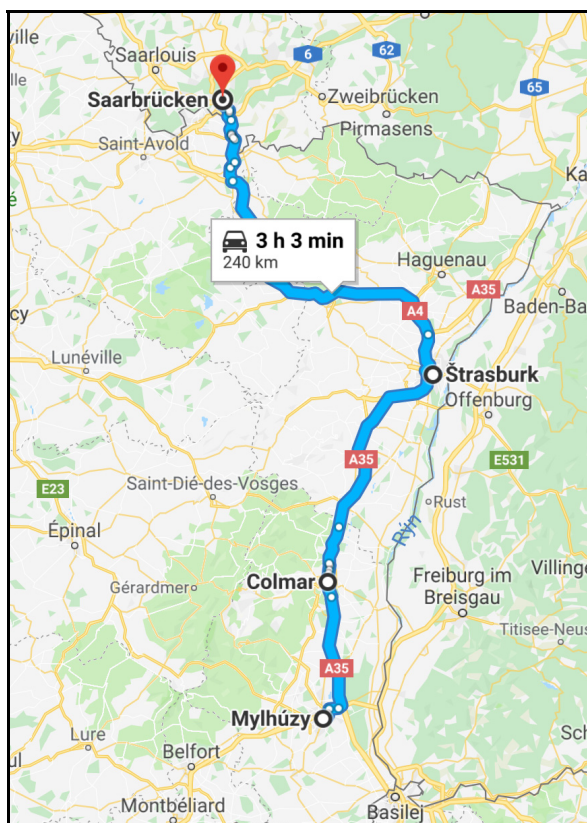
Pořadí	Jméno	Věk	Pohlaví	Povolání	Místo rozhovoru	Stát	Délka rozhovoru
1.	Florence	35	Žena	Recepční	Strasbourg	Francie	40 min.
2.	Danielle	40	Žena	Průvodkyně	Strasbourg	Francie	40 min.
3.	Julie	25	Žena	Průvodkyně	Strasbourg	Francie	40 min.
4.	Louis	50	Muž	Učitel	Strasbourg	Francie	10 min.
5.	Claire	28	Žena	Pokojská	Strasbourg	Francie	35 min.
6.	Jean	34	Muž	Číšník	Strasbourg	Francie	7 min.
7.	Michel	20	Muž	Student	Strasbourg	Francie	15 min.
8.	Marie	55	Žena	Prodavačka	Strasbourg	Francie	10 min.
9.	Daniel	61	Muž	Důchodce	Strasbourg	Francie	25 min.
10.	Anne	27	Žena	Prodavačky	Strasbourg	Francie	15 min.
11.	Bernard	31	Muž	Podnikatel	Strasbourg	Francie	25 min.
12.	Jerome	46	Muž	Právník	Strasbourg	Francie	8 min.
13.	Nicole	18	Žena	Studentka	Mylhúzy	Francie	22 min.
14.	Nathalie	57	Žena	Učitelka	Mylhúzy	Francie	38 min.
15.	Denise	39	Žena	Servírka	Mylhúzy	Francie	30 min.
16.	Heinz	62	Muž	Důchodce	Saarbrücken	Německo	45 min.
17.	Alfi	64	Muž	Důchodce	Saarbrücken	Německo	45 min.
18.	Ursula	27	Žena	Servírka	Saarbrücken	Německo	25 min.
19.	Thomas	33	Muž	Kuchař	Saarbrücken	Německo	30 min.
20.	Josef	22	Muž	Číšník	Saarbrücken	Německo	27 min.
21.	Karin	17	Žena	Studentka	Saarbrücken	Německo	10 min.
22.	Julien	15	Muž	Student	Colmar	Francie	20 min.
23.	Anne	46	Žena	Lékařka	Colmar	Francie	18 min.
24.	David	51	Muž	Prodejce	Colmar	Francie	50 min.
25.	Michele	36	Žena	Recepční	Colmar	Francie	43 min.
26.	Patricia	65	Žena	Důchodkyně	Colmar	Francie	60 min.

Tabulka 1: Základní identifikační údaje respondentů, 2018.⁵

⁵ Vlastní zdroj. Terénní výzkum, 2018.

Obrázek 1: Místo výzkumu, 2018.⁶

Obrázek 2: Trasa výzkumu, 2018.⁷

⁶ Google Maps. [online]. Google. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://maps.google.com/>

⁷ Google Maps. [online]. Google. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://maps.google.com/>

4. Teoretická část

Tato kapitola se zabývá vymezením základních teoretických pojmů, týkajících se další části práce. Prvním základním pojmem je pojem etnicita. Při studiu etnické identity Alsasanů je třeba si ukázat, co etnicita je a jak je na ni možné nahlížet.

4.1. Etnicita

Etnicita pochází z řeckého slova ethnos, které označovalo barbary, divochy a neznabohy. Tento pojem je užíván zejména v sociologii, kde je považován za soubor naučených kulturních praktik, jimiž se skupiny definují a navzájem se od sebe odlišují, a to především v oblasti jazyka, dějin, původu a náboženství.

Podle Leoše Šatavy je etnické vědomí a „národnostní otázka“, tak jak je chápeme dnes, relativně mladým jevem. Při určitém zlehčení je možné říci, že jsou výsledkem měnících se společenských idejí a ekonomických změn (zejména průmyslové revoluce) na počátku 19. století.

V knize *Evropská etnika bez státu* Leoš Šatava udává, že středověká Evropa chápala „národ“ – přes nepochybnou existenci a uvědomování si etnických a jazykových rozdílů – v jeho teritoriální podobě, tedy jako souhrn obyvatel konkrétního území, resp. poddaných určitého panovníka. Toto (v novodobém prodloužení „občanské“) pojetí se dodnes do značné míry udrželo v zemích západní Evropy (např. ve Francii, Velké Británii aj.), vyznačujících se dlouhou tradicí státnosti a ztotožňováním „národního“ a „státního“ principu (anglické slovo nationality znamená především „státní příslušnost“). Oproti tomu ve střední a jihovýchodní Evropě se od počátku 19. století prosadilo spíše „herderovské“ pojetí národa, zdůrazňující kritéria společného jazyka a kulturních znaků a povyšující „národní“ (tj. etnickou) příslušnost nad jiné hodnoty.⁸

⁸ ŠATAVA, Leoš. *Evropská etnika bez státu: rozměry asimilace a revitalizace – 23 případů*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Filozofická fakulta, 2015. ISBN 978-80-8105-680-2.

Fredrik Barth, norský sociální antropolog ve svém díle zvaném *Ethnic Groups and Boundaries* udává, že důvodem proč existují etnické skupiny, jsou převážně vzájemné reciproční vztahy. Tvrdí také, že etnické skupiny jsou sociálním konstruktem a že nemohou být zkoumány v určité izolaci, jelikož etnicita je tvořena následkem kontaktu a ne separací. Fredrik Barth také popisuje pojem etnonym, což je pojmenování pro vlastní etnické skupiny, a pojem exoetnonym, což je označení etnika zvenčí, tak jak jej vnímáme my.

Tím stěžejním přístupem k etnicitě je primordialismus, podle kterého etnicita předchází nacionalismu a je lidskou vlastností, na jejíž podstatě probíhá vývoj člověka. Primordialismus je historický výklad etnicity, který také tvrdí, že etnicita charakterizuje společnost jako neměnnou, a to kvůli přirozenému vztahu jedince ke své etnické skupině. S tímto pojetím se ztotožňoval i Anthony Smith a Julian Bromley, podle kterého jsou však třídy mnohem podstatnější než etnické skupiny.

Dalším z přístupů, který se zabývá etnicitou, je modernismus neboli konstruktivismus. K modernismu se řadí významný filozof, sociolog a sociální antropolog Ernest Gellner, který tvrdí, že národy jsou konstruktem a vznik nacionalismu byl zapříčiněn změnou agrární společnosti na industriální. Tím posledním a nejvíce rozšířeným přístupem k etnicitě je situacionismus, který tvrdí, že má člověk více identit, které se mění v závislosti na situaci, a že se etnicita projeví až mimo vlastní skupinu.⁹

Leoš Šatava ve své knize také představuje pět hlavních typů populace, které lze odlišit při vědomí prolínání fenoménů etnicity a jazyka. Alsané, německojazyčná skupina žijící na území Francie, se s početně největší populací tohoto typu v Evropě řadí do tzv. „*Pravé*“ *národnostní menšiny – což je početná kategorie částí etnik majících vlastní „národní“ stát, avšak žijících z řady důvodů (přesah přes státní hranici, migrace aj.) mimo něj a často se již od „mateřského etnika“ výrazně lišících. Jejich velikost výrazně variuje od pouhých stovek či tisíců členů až k řádu statisíců či milionů.*“¹⁰

⁹ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Nikola. Hlavní prvky etnické identity Walserů. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

¹⁰ ŠATAVA, Leoš. *Evropská etnika bez státu: rozměry asimilace a revitalizace –23 případů*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Filozofická fakulta, 2015. ISBN 978-80-8105-680-2.

Leoš Šatava zmiňuje také druhý pohled na etnicitu, který: „*pokládá etnické vědomí – kladené nad občanské, etatické ale i nad obecně lidské citění – za abstrakci, umělý, kulturně reprodukováný sociální konstrukt. Ten je současnou optikou mnohdy nahlížen výrazně kriticky či odmítavě – jako pouhý vývojem dávno překonaný výtvar frustrovaných intelektuálů, atavistický anachronismus, studnice xenofobního násilí, přežitek, který postrádá v současných podmínkách smysl a je odstranitelný osvětou a ekonomickou prosperitou. Přitom se ovšem současný stav společenského diskurzu a dnešní realita ahistoricky aplikují i na předchozí epochy.*“¹¹

Z toho tedy vyplývá, že na etnicitu je nahlíženo mnoha rozdílnými způsoby. A v souvislosti s etnicitou se také můžeme setkat s pojmem bilingvismus, protože etnicita je mnohdy na jazyku závislá. V následující kapitole je přiblížena definice bilingvismu, jak je na něj nahlíženo a jaké může mít bilingvismus projevy.

4.2. Bilingvismus

„*Bilingvní mluvčí je někdo, kdo je schopen užívat dvou (nebo více) jazyků v jednojazyčných nebo v dvojjazyčných komunitách v souladu se sociokulturními požadavky těchto komunit (či mluvčího samotného) na jedincovu komunikační a kognitivní kompetenci na stejné úrovni jako rodilí mluvčí, a zároveň někdo, kdo je schopen se jednoznačně identifikovat s oběma (či se všemi) jazykovými skupinami (a kulturami) či jejich částmi.*“¹²

Bilingvismus je možné rozlišit na bilingvismus sociolingvistický a psycholingvistický. Sociolingvistický bilingvismus označuje mluvčí, již používají dva jazyky bez ohledu na jejich úroveň, kdežto bilingvismus psycholingvistický značí mluvčí, kteří umí oba dva jazyky na mateřské úrovni.¹³

¹¹ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo Pub., 2001. ISBN 8090295215.

¹² SKUTNABB-KANGAS, Tove. *Key concepts in bilingual education: ideological, historical, epistemological and empirical foundations*, 1984.

¹³ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

Definice bilingvismu je opravdu hodně a mnoho známých autorů na bilingvismus nahlíží přes kritéria původu, kompetence, používání a identifikace.

Profesorka Merrill Swain pohlíží na bilingvismus podle kritéria původu, kdy se jedinec učí oběma jazykům od začátku v rodině od rodilých mluvčích. Dle dalšího kritéria je bilingvismus „kompletní ovládnutí dvou rozdílných jazyků, bez vzájemné interference jazykových procesů.“ (J. P. Oestreicher), nebo také další definice, podle J. Pohla, udává, že „mluvčí rozumí cizímu jazyku, ale není schopen jím mluvit.“

B. Malberg nahlíží na bilingvní mluvčí tímto způsobem: „Mluvčí se identifikuje s oběma jazyky, jazykovými komunitami a jejich kulturou a musí být při používání druhého jazyka akceptován rodilými uživateli tohoto jazyka.“

Americký jazykovědec a zakladatel americké strukturalistické lingvistiky Leonard Bloomfield ve své knize *Jazyk* udává: „V případech, kdy dokonalé učení cizího jazyka není doprovázeno ztrátou jazyka rodného, vede tato situace k bilingvismu neboli k ovládnutí dvou jazyků. Po předčasném dětství má několik lidí dostatek svalové a nervové volnosti nebo dostatek příležitosti a volného času dosáhnout v cizím jazyce dokonalosti; tato forma bilingvismu je dokonce častější, než by se dalo předpokládat, a to v případech jako je přistěhovalectví, následek cestování, zahraničního studia nebo podobného sdružení. Samozřejmě nikdo nemůže správně a přesně definovat stupeň dokonalosti, díky níž se dobře mluvící cizinec stane bilingvní; odlišnost je relativní.“¹⁴

Z čehož tedy vyplývá, že podle Leonarda Bloomfielda je bilingvní ten jedinec, který ovládá dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího. V tomto výroku je ale zřejmý rozpor mezi zmíněním rodného ovládnutí dvou jazyků a relativním stupněm schopnosti a dovednosti.

Bilingvismus je také možné rozdělit do rozdílných podskupin, čímž se zabývá autorka Andrea Hudáková, která udává tyto možné způsoby rozčlenění:

- Rozdělení podle počtu bilingvních mluvčích: Bilingvismus individuální a kolektivní. Individuální bilingvismus představuje situaci, kdy jsou bilingvní jen samotní jedinci. Naopak situace, ve které jsou bilingvní všichni příslušníci společnosti se nazývá kolektivní bilingvismus. Příkladem může být menšina, jež používá svůj vlastní dialekt současně s jazykem většiny.

¹⁴ BLOOMFIELD, Leonard. *Language*. Chicago: University of Chicago Press, 1984. ISBN 0226060675.

- Rozdělení podle schopnosti používání obou jazyků: Asymetrický a symetrický bilingvismus. Bilingvismus asymetrický se vyskytuje u jedince, který jeden z jazyků ovládá na vyšší úrovni než ten druhý. Protikladem je bilingvismus symetrický, který označuje stejnou znalost obou jazyků; příkladem může být dítě, které pochází ze smíšené rodiny, kde rodiče mluví svým rodným jazykem a jejich dítě je tak symetricky vystaveno obou jazykům.
- Rozdělení podle času, kdy byl jedinec jazykům vystaven: Simultánní a sekvenční bilingvismus. Simultánní bilingvismus označuje situaci, kdy se člověk učí oba dva jazyky souběžně ve stejnou dobu. Naopak bilingvismem sekvenčním se rozumí situace, kdy se jedinec druhý jazyk učí až ve chvíli, kdy už první jazyk umí.
- Rozdělení podle způsobu a prostředí kde a jak se daný jedinec oba dva jazyky naučil: Primární bilingvismus (přirozený) a sekundární (umělý). V případě, kdy si jedinec jazyky osvojí v rodině, jedná se o bilingvismus přirozený. Pokud se ale jedinec jazyky naučí za pomoci školní výuky, můžeme mluvit o umělém neboli pozdním bilingvismu.¹⁵

Dělit bilingvismus můžeme také podle toho, ve které životní etapě se jedinec naučil oběma jazykům. Jestliže si jazyk osvojí dítě od narození do svých tří let, jde o bilingvismus infantilní. Pokud je jazyk přiučen v období dospívání, je to bilingvismus adolescentní; a v neposlední řadě pozdní bilingvismus, kdy se jedinec druhý jazyk naučí až v pozdním věku.

Bilingvismus je možné také dále rozdělit na ascendentní, izolovaný, kovertní a pasivní. Ascendentním bilingvismem se rozumí používání vzrůstající vlivem častého používání a izolovaný označuje využívání jen jednoho z jazyků navzdory tomu, že druhý jazyk umíme ovládat. O kovertní bilingvismus jde v případě, kdy se stydíme za používání tohoto jazyka, a proto jej nevyužíváme, a pasivní bilingvismus označuje jazykovou situaci, kdy jedinec jazyku rozumí, ale nepoužívá ho.

V jakém rozsahu umí mluvčí jazyk ovládat, je možné rozdělit na ovládání receptivní, kdy jedinec jazyk používá jen pasivně, ale dokáže psát i jazyku rozumí, a na ovládání produktivní, kdy krom psaní dokáže jedinec i jazykem mluvit.¹⁶

¹⁵ HUDÁKOVÁ, Andrea. Bilingvismus z pohledu rodičů. *Info Zpravodaj*. 2001, roč. 9, č. 4.

¹⁶ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Nikola. Hlavní prvky etnické identity Walserů. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

A právě bilingvismus je s alsaským etnikem úzce spjat. Alsasané používají svůj vlastní dialekt zvaný alsaština a také mluví jazykem většinové společnosti v závislosti na zemi, ve které žijí.

V následující kapitole je vysvětlen pojem asimilace a integrace, a to zejména ve spojitosti s jazykem, jelikož právě zmiňovaný alsaský dialekt je hlavním trendem v protiasimilačních tendencích alsaské komunity. Naopak druhý jazyk, jazyk majoritní společnosti, který Alsasané používají, je jedním z nejpodstatnějších prvků, které působí na asimilaci alsaského obyvatelstva do společnosti.

4.3. Asimilace a integrace

Jevy, které vzniknou při kontaktu příslušníků odlišných kultur, se nazývají asimilace a integrace. Tento kontakt může být na úrovni jedince či na úrovni celého společenství, ve kterém je daná kultura zakotvena.

Asimilace je tedy situace, kdy jedinec či celá skupina lidí do určité míry přijme prvky odlišné kultury a zároveň ztratí prvky své vlastní. Pojmem integrace se na druhou stranu rozumí situace, kdy si jedinec nebo celá skupina osvojí prvky jiné kultury, a přesto si uchová prvky té své. V rámci integrace je tedy důležitá schopnost jedinců adaptovat se a chovat se podle zásad, zvyků a norem dvou rozdílných kultur podle toho, v jaké kulturní skupině se v dané chvíli vyskytují.¹⁷

Martina Sedláková ve své studii *Alsasko-Lotrinsko* hodnotí poválečnou alsasko-lotrinskou (re)integraci do Francie, kdy lze podle ní říci, že *„francouzské věci nakonec paradoxně posloužil nejlépe Hitler. Za prvé smazal jakékoliv pozitivní asociace spojené s německou správou. Od této chvíle Německo symbolizovalo teror a utrpení, nepřipadalo v úvahu nejen jakékoliv napojení na ně, ale samotné ‚němectví‘ se stalo politickým pojmem, tedy synonymem pro nacismus. Obhajovat autonomii a bilingvismus bylo naprosto vyloučeno, protože někteří jejich předváleční stoupenci je zdiskreditovali svou spoluprací s nacisty. Anexe ‚svou brutalitou definitivně zahnala Alsasko zpět k Francii a zabila veškeré autonomistické choutky‘. Jiná možnost než existence v rámci francouzského státu prostě nebyla – a Francie by ji jistě ani nepřipustila. Za druhé Francie – byť viděna jako nechápající, lhostejná a provinivší se rokem 1940 – byla*

¹⁷ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

obklopena aureolou vítězství. Její obraz nebyl v dotyčných departementech ‚nikdy tak zářivý‘. Po opadnutí prvotního nadšení se sice situace začala jevit trochu jinak a bylo možné najít důvody k nespokojenosti, rozličné opoziční proudy ale nebyly tak silné, aby měly moc něco podstatného změnit. Poučení, otřesení nacistickou zkušeností, vystupovali jejich představitelé mnohem umírněněji. V Alsasku-Lotrinsku také postupně slábl vliv tradice. Náboženské rozdíly se začínaly stírat a vnitřní homogenizací se Alsasko-Lotrinsko přibližovalo Francii.“¹⁸

Těmito pojmy v souvislosti s jazykem a termínem zvaným „marginilaze“, který pojmenovává situaci, kdy jedinec nebo celá skupina lidí upustí od své původní kultury, nebo ji odmítá a k druhé kultuře se připodobňuje jen částečně, se zabývá Jiří Nekvapil, Marián Sloboda a Peter Wagner ve své knize *Mnohojazyčnost v České republice*, kde uvádějí: „*Jazykově asimilovaný jedinec hovoří převážně jazykem druhé kultury, zatímco svůj původní jazyk, respektive jazyk svých rodičů, neužívá, nebo dokonce už ani neovládá. Jedinec jazykově integrovaný hovoří dvěma jazyky a je zvyklý a schopný je střídát v závislosti na aktuální situaci nebo podle svých vyjadřovacích potřeb. Jazykově marginalizovaný jedinec se snaží opustit svůj původní jazyk, ale dominantní jazyk neovládl natolik, aby mohl komunikovat ve všech situacích. Vzhledem k tomu, že si mnozí příslušníci jednojazyčné většiny nedokážou představit kompetenci ve dvou a více jazycích či kulturách zároveň, ačkoli taková kompetence není ve světě nic neobvyklého, není pro ně představitelná ani integrace ve výše zmíněném smyslu. Termíny „integrace“ a „asimilace“ jim tak mohou snadno splynout. Zásadním důsledkem pak může být to, že národnostní většina provádí politiku, kterou nazývá „integrace“, ačkoli je tato politika zaměřena jen na to, aby si příslušníci menšiny osvojili většinový jazyk a postupně opustili svůj jazyk původní. V takovém případě však nejde ani tak o integraci jako spíše o asimilaci.“¹⁹*

Jazykovou asimilací se zabývá i český etnolog Leoš Šatava ve své knize *Jazyk a identita etnických menšin*, ve které se zmiňuje o velmi rychlém zmenšování počtu živých jazyků v současné době, a to především z důvodu asimilačních procesů, které intenzivně a velmi rychle působí po celém světě. Leoš Šatava se také věnuje podobám, které mohou vyústit v asimilační procesy, a udává, že těchto podob je možné dosáhnout v případě, kdy

¹⁸ SEDLÁKOVÁ, Martina. *Alsasko-Lotrinsko - Proměny „Sladké Francie“*. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73–95.

¹⁹ NEKVAPIL, Jiří, MARIÁN SLOBODA a PETER WAGNER. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4.

jazyk úplně vymizí a je nahrazen jazykem kulturně agresivnější populace. Touto populací může být jazyk ovlivněn i z hlediska slovní zásoby a také může být vymezen do kulturně vedlejších a ne tolik významných rolí a funkcí. V neposlední řadě je možné, aby jazyk ztratil své jedinečné charakteristické rysy, které pocházejí z kultury jedinců, a stal se tak do jisté míry kopií jazyka kulturně agresivnější populace.^{20,21}

4.4. Identita

Význam tohoto pojmu trápí vědce ve společenských i humanitních vědách už od minulého století, a i přesto se lze v současné době setkat s rozpornými výklady nebo odlišnou argumentací. Německý psycholog Erik H. Erikson byl první, kdo pojem identita začal v rámci vývojové psychologie aktivně používat a jemuž je zavedení tohoto termínu přisuzováno.²²

V sociologii je pojem identita mnohdy definován jako vztahy ke kvalitativním atributům jedince, které se k němu vážou během sociologických diskurzů.

Tyto vlastnosti mohou jedince se společností spojovat ale i odlišovat. Sociální teorie chápe tedy identitu jako variabilní vědomí o ostatních jedincích i o nás samých a zároveň představuje, kým člověk je a kým není.²³

Sociolog Richard C. Mole se snaží pojem identita simplifikovat a tvrdí, že identita je to, čím jsme, uvědoměním kdo jsme a způsobem, jak se jedinec dokáže umístit do společnosti.²⁴

První, kdo přišli s myšlenkou, že identita je sociálním konstruktem, byli Peter L. Berger a Thomas Luckmann. Podle těchto dvou sociologů je identita výsledkem vztahu mezi jedincem a společností, který je tvořen v průběhu různorodých sociálních procesů.

²⁰ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo Pub., 2001. ISBN 8090295215.

²¹ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

²² RABOCH, J., PAVLOVSKÝ, P. *Psychiatrie*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-46-1985-9.

²³ SZALÓ, Csaba. *Sociologie formování sociálních identit*. In: SZALÓ, C. *Mozaika v rekonstrukci: formování sociálních identit v současné střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3306-1.

²⁴ MOLE, R. C. *Discursive Identities / Identity. Discourses and Political Power*. In: MOLE, R. C. *Discursive constructions of identity in European politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 9780230517066.

Společnost je tedy brána jako subjektivní realita vytvářená jedinci, kteří se v této společnosti nerodí, ale za stálé interakce a identifikace se jimi stávají.^{25,26}

V odborné literatuře převládají dva přístupy ke vzniku etnické identity. Tím prvním je přístup primordialistický, který předpokládá sjednocení s určitou identitou a její hranice jsou automatické či přirozené. Soudí tedy, že jedinec se s ní už „narodil“. Druhý, modernistický, přístup vidí v identitě spíše jistou proměnlivost a přizpůsobivost.

„Lidé v průběhu života mohou svou národní identifikaci změnit v důsledku migrace do jiné země, jejímuž etnickému prostředí se přizpůsobí.“²⁷

U tohoto pojetí je podstatné, že tyto identity nevznikají automaticky, a ani nejsou předem zkonstruované. Vznikají pohybem jednotlivce jak v životním, tak i sociálním prostředí a jeho individuální identifikací se světem kolem sebe.

„Etnicita je oproti dřívější perspektivě mnohdy chápána stále výrazněji jako pouze jedna z možných podob kolektivní identity, vedle jiných, ‚neetnicky‘ konstruovaných společenských vzorců či ‚situačních identit‘.“²⁸

Jedinec může mít hned několik identit – osobní, kolektivní, náboženskou, jazykovou, kulturní a další. Jeho etnická identita může stát vedle nich nebo spíše být jakousi kombinací či mostem – „multidimenzionální identitou“.²⁹ Etnické hranice jsou formovány sebeuvědoměním daného jedince, ale také se mohou měnit v závislosti na situaci i v rámci interakce s jinými identitami.

„Národní identita se definuje nejen ze sebe samé – ze svého jazyka a svých dějin, ale také vymezením odlišnosti vůči jiným identitám.“³⁰

²⁵ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Kristýna. Role starověkých kultur v současné kulturní identitě. Praha. 2017. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Sandra Kreisslová.

²⁶ BERGER, P. L., LUCKMANN, T. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

²⁷ KUTNOHORSKÁ, Jana. Multikulturní ošetřovatelství pro praxi. Praha: Grada, 2013. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4413-1.

²⁸ ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Cargo Pub., 2001. ISBN 8090295215.

²⁹ SMITH, Anthony D. National identity. 1rd. Reno: University of Nevada Press, c1991. ISBN 08-741-7203-9.

³⁰ HROCH, Miroslav. Na prahu národní existence: touha a skutečnost. Praha: Mladá fronta, 1999. Kolumbus. ISBN 80-204-0809-6.

Pojmem identita se zabývá i Miroslav Hroch ve své knize *Na prahu národní existence*, kde vychází z onoho pojetí, které identitu považuje za „jednu z antropologických daností, potřebu člověka ztotožňovat se s modely chování svého společenského prostředí. Člověk, který takto přijal jistou skupinovou identitu, má tendenci tuto identitu udržovat a chránit, přičemž není vyloučena pluralita identit. Rolník se mohl na konci 18. století identifikovat se selským stavem, s vesnickou obcí, ale také s českou etnickou skupinou a s habsburskou monarchií, přičemž ovšem intenzita identifikace v různých případech byla rozdílná... měšťan či sedlák si totiž mohl být vědom své etnické identity (jako etnický Čech), ale nemusel se ještě ztotožňovat s projektem moderního národa, kde identita již nebyla něčím mravně neutrálním, nýbrž závazkem a prací pro národní pospolitost.“³¹

4.4.1. Osobní a kolektivní identita

Identitu můžeme rozdělit na identitu osobní (individuální) a identitu kolektivní (sociální), a to na základě procesu sebezaražení do společnosti. Osobní identita neboli „já“ se v člověku vyvíjí v rámci interakce a komunikace uvnitř skupiny, ke které daný jedinec patří. Díky tomu je to právě skupina, jež utváří osobní identitu jednotlivce, která je společenským fenoménem.

Naopak kolektivní identita neboli „my“ se neočekávaně nevyskytuje mimo jednotlivce. Jedinec ji svým individuálním věděním a vědomím konstruuje a následně ji i podporuje. Tento vztah mezi identitami si ale vzájemně protirečí a to především kvůli vyjádření osobní identity a její nadřazenosti nad částí, kdežto kolektivní identita naopak staví část nad celek. „Část závisí na celku a získává svoji identitu teprve díky roli, kterou uvnitř celku hraje, avšak celek vzniká teprve součinností částí“³²

Identitu „já“ lze v souvislosti s vyvíjením společensko-kulturní identity také rozčlenit na identitu individuální a osobní. Individuální identitu si jedinec vytváří sám a uchovává si ji ve svém vědomí. Jednotlivé znaky, díky kterým se jedinec odlišuje od ostatních ve skupině, a které ho dělají tím, čím je, osobitým a nenahraditelným, jsou součástí právě tohoto obrazu.

³¹ HROCH, Miroslav. *Na prahu národní existence: touha a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1999. Kolumbus. ISBN 80-204-0809-6.

³² ASSMANN, J. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.

Osobní identita je na rozdíl od té individuální souhrnem všech vlastností a rolí, s pomocí kterých se daný jedinec začleňuje do společnosti. „*Identita z tohoto hlediska je sebeuvědomování si své zlostonosti, autenticity, nepřetržitosti, stability vzhledem ke svým zvnitřněním hodnotám a normám*“³³

Dalším rozdílem těchto dvou zmiňovaných aspektů identity „já“ je, z čeho vycházejí a na co se vážou. Individuální identita se váže na jedincovy fyzické rysy a na základní potřeby tělesné existence. Naopak osobní identita vychází ze společenského přijetí jedince a jeho odpovědnosti. Na základě těchto poznatků lze odvodit, že obě tyto identity jsou kulturně determinované a sociogenní. „*Oba identitní aspekty představují věc vědomí, které se specificky formuje a určuje skrze jazyk, představy, hodnoty a normy dané kultury a epochy. [...] Identita, včetně identity ‚já‘, je vždy společenský konstrukt, a jedná se tedy o identitu kulturní*“³⁴

Podle sociologů Shmuela N. Eisenstadta a Bernharda Giesena je tedy na kolektivní identitu nahlíženo takto; „*Kolektivní identita není přirozeně vytvářená, nýbrž sociálně konstruovaná: je to záměrný či nezáměrný důsledek interakcí, které jsou samy sociálně modelovány a strukturovány. Příslušnost ke kolektivní identitě a podíl na ní závisí na zvláštních procesech indukce - pokrývajících škálu od rozličných iniciačních obřadů k různým kolektivním rituálům -, v nichž se symbolicky konstruuje a definuje atribut ‚podobnosti‘ příslušníků v kontrastu k cizosti, odlišnosti a rozdílnosti druhých. Konstruování sociálních kolektivit tedy vyžaduje konstrukci rovnosti mezi těmi, kteří jsou v nich zahrnuti: členové kolektivity se na sebe navzájem musí v jistém ohledu dívat jako na rovné – jinak se v kolektivitě nerozvine důvěra a solidarita.*“

Dle německého religionisty Jana Assmanna „*pod kolektivní identitou či identitou ‚my‘ rozumíme obraz, který si o sobě vytváří určitá skupina a s nímž se identifikují její příslušníci. Kolektivní identita je otázkou identifikace ze strany zúčastněných individuí. Tato identita neexistuje ‚o sobě‘, nýbrž vždy jen v té míře, v níž se k ní určití jedinci hlásí. Je silná nebo slabá podle toho, nakolik žije ve vědomí členů skupiny a nakolik dokáže motivovat jejich myšlení a jednání.*“³⁵

³³ BAČOVÁ, V. Identita v sociálnej psychológii. In: VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (Eds.) Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008. 109–125. ISBN 978-80-247-1428-8.

³⁴ ASSMANN, J. Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.

³⁵ ASSMANN, J. Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.

Určitý rozdíl mezi identitami „já“ a „my“ lze tedy spatřit v tom, že se kolektivní identita, na rozdíl od té osobní, vztahuje k přirozené evidenci tělesného základu, a to z důvodu podléhání výhradně symbolickému uspořádání. „*Společenské tělo, které patří jednotlivci ve skupině, není skutečné, viditelné a hmatatelné. Jedná se pouze o metaforu, společenský konstrukt.*“³⁶

4.4.2. Kulturní identita

Pojetí pojmu *kultura* je opravdu mnoho, ale tato práce bude ve své podstatě vycházet především z široké kulturní představy antropologa Edwarda B. Tylora, který byl prvním, kdo definoval kulturu z antropologického a formálního hlediska: „*Kultura nebo civilizace [...] je komplexní celek, který zahrnuje poznání, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti*“³⁷

Vznik revoluce zapříčinil širší pojetí chápání kultury jako „způsobu života“, protože do té doby bylo na kulturu nahlíženo jako na něco, co je vytvořeno či vysloveno lidmi. Kultura se tak stala osobitým lidským znakem, díky němuž lidé přeměňují svůj svět a přizpůsobují se vnějšímu prostředí.³⁸

Tradiční význam tohoto pojmu však nebyl nahrazen novým antropologickým pojetím, jelikož se i nadále využívá jak v mnoha směrech, tak v běžném jazyce. Podle antropologa Václava Soukupa je možné v současné literatuře vytyčit tři základní přístupy z pojetí významu kultury:

- 1) tradiční axiologické pojetí kultury vychází z kulturních jevů, které se podílejí na rozvoji lidské společnosti. „*Do kultury jsou tak tradičně zahrnovány zejména takové oblasti duchovních hodnot společnosti jako umění, literatura, osvěta, výchova, ušlechtilé a pokrokové ideje apod.*“
- 2) podle globálního antropologického pojetí kultury se jedinci ve společnosti sžívají s vnějším prostředím za pomoci nebiologických prostředků i díky výše zmíněným pozitivním hodnotám. Kultura je v tomto směru chápána jako soubor materiálních produktů lidské činnosti (kulturních artefaktů), idejí a osvojených

³⁶ EISENSTADT, S. N., GIESEN, B. Konstrukce Kolektivní identity. In: HROCH, M. Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů. Praha: SLON, 2003. str. 361–374. ISBN 80-86429-20-2.

³⁷ TYLOR, E. B. Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom. London: 1871.

³⁸ KOKAISL, P. Základy antropologie. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2013. ISBN 978-80-213-1722-2.

vzorů chování, jako jsou mravy, obyčejy a zákony. Ty jsou poté navzájem sdíleny mezi členy společnosti a následně předávány v prostoru i v čase.

- 3) Redukcionistické pojetí kultury usiluje o zmenšení a ohraničení pojmu kultura a tvrdí, že by se mělo koncentrovat jen na zvolenou malou část sociokulturní reality. Například podle sémiotického přístupu je na kulturu nahlíženo jako na „*system znaků, symbolů a významů, sdílených členy určité společnosti.*“³⁹

Je také možné setkat se s takovými autory, kteří s pojetím kultury podle antropologa Edwarda Tylora nesouhlasí. Jedním z nich je antropolog Clifford Geertz, který se rozhodl tento pojem přesně formulovat a ve své knize tak kulturu přirovnává k pavučině: „*Domnívaje se, společně s Maxem Weberem, že člověk je zvíře zavěšené do pavučiny významů, kterou si samo upředlo, považují kulturu za tyto pavučiny a její analýzu tudíž nikoliv za experimentální vědu pátrající po zákonu, nýbrž za vědu interpretativní, pátrající po významu.*“⁴⁰

Holandský vědec Gert Hofstede naopak na kulturu nahlíží jako na „kolektivní software“ společnosti. Lidská přirozenost tvoří lidské mentální programování a tato přirozenost je všestranná a dědičná, osvojená kulturou a osobností, jež je vlastní jedinci a která není sdílená s nikým jiným.⁴¹

Kultura byla vždy jediným ze zásadních zdrojů a nástrojů lidské identity. Autor, který na kulturu nahlíží jako na příhodný základ pro vytváření kulturní identity, je Karel B. Müller. Identita se podle něj formuje za pomoci interakce mezi jedincem a jeho prostředím, které je vytvářeno kulturně. „*Kultura tudíž není vůči identitě neutrální, nýbrž je aktivní komponentou každé identity*“⁴²

Kulturní identitou se zabývají i Csaba Szaló a Eleonór Hamar, podle kterých k vytváření a následnému formování kulturních identit dochází za pomoci kulturních kódů a souboru symbolických reprezentací.⁴³ „*Jinými slovy, kulturní identity jsou relativní*

³⁹ SOUKUP, V. Přehled antropologických teorií kultury. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-929-1.

⁴⁰ GEERTZ, C. Interpretace kultur: vybrané eseje. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-89-3.

⁴¹ HOFSTEDÉ, G., HOFSTEDÉ, G. J. Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-86131-70-x.

⁴² MÜLLER, K. B., MÜLLER, K. Evropa a občanská společnost: projekt evropské identity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-84-7.

⁴³ KOCIÁNOVÁ, Kristýna. Role starověkých kultur v současné kulturní identitě. Praha. 2017. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Sandra Kreisslová.

a historicky podmíněné konstrukty, které musejí být institucionálně udržovány, mohou být formálně i obsahově proměněny.“⁴⁴

4.5. Národ a nacionalismus

„Nacionalismus předchází národům. Národy netvoří státy a nacionalismus, nýbrž je tomu přesně naopak.“⁴⁵

Na začátku byl národ definován společnou vůlí a identifikací se skupinou. Skupiny drží pohromadě na jedné straně díky vůli, dobrovolné věrnosti a identifikaci se skupinou, loajalitě a solidaritě a na druhé straně kvůli tlaku, strachu a donucení. To je však příliš široká definice.

Definice, která určuje národ za pomoci stejné kultury, je také nedostatečná, jelikož v agrárních společnostech se rozličné kultury nedělily do jednotlivých politických jednotek, ani do takových, které by vznikly demokratickými principy a svobodnou vůlí. To je záležitost až věku industriálního. A i ve věku industriálním dochází k prolínání kultur a jejich přesahům za hranice státu. Zároveň je ale nutné si uvědomit, že v podmínkách průmyslové společnosti (a to neplatí pro společnosti agrární) není kulturní pluralismus životaschopný.

Podle Ernesta Kellnera je národ spíše konstrukcí, která byla možná až ve věku nacionalismu (tudíž v době industriální), přičemž stejná kultura či vůle hraje spíše legitimizační úlohu. Kulturou se tedy národy definují, ale pouze v době industriální.⁴⁶

Na národ je nahlíženo z hlediska definice kulturní, voluntaristické a primordialistické. Z pohledu kulturní definice je národ chápán jako lidé, kteří patří k jednotnému národu a mají stejnou kulturu v antropologickém slova smyslu. Voluntaristická definice na národ naopak nahlíží jako na lidi, kteří patří ke stejnému národu, pokud oni sami usoudí, že k němu patří. Definice primordialistická je zcela opačná k té voluntaristické, jelikož podle tohoto určení je příslušnost k národu přirozenou součástí člověka a národy mají počátek už v dávných dobách. Primordialismus není chápán jako

⁴⁴ SZALÓ, C., HAMAR, E. Váš trianon, náš holocaust: segregace a inkluze kultur vzpomínání. In: MARADA, R. (ed.) Etnická různost a občanská jednota. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. str. 117–142. ISBN 80-7325-111-6.

⁴⁵ HOBBSBAWM, E. J. Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. Politologická řada. ISBN 80-85959-55-0.

⁴⁶ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-X.

teorie, spíše jako přístup, podle kterého je národ společná jednotka obsahující jednotnou kulturu, jazyk, historický nebo i pokrevní původ.⁴⁷

Nacionalismus je politický princip, podle kterého je podobnost v rámci určité kultury základním sociálním poutem. Ať už existuje mezi lidmi jakékoli pojetí autority, její legitimita závisí na faktu, že členové dotyčné skupiny patří ke stejnému národu. Ústřední idea nacionalismu je: „*Aspiracím krajních nacionalistů je na překážku, jestliže jejich národní stát nezahrnuje všechny příslušníky národa a jestliže v rámci svých hranic toleruje významný počet těch, kteří jeho příslušníky nejsou, zvláště zastávají-li důležité pozice*“⁴⁸

Ernest Gellner ve svém díle *Národy a nacionalismus* prosazuje základní myšlenku, kterou je teze, že nacionalismus je výtvozem průmyslové společnosti a našeho novodobého věku a vznik národa pokládá do dvou velice důležitých etap lidské společnosti; mezi průmyslový a agrární věk.

Nacionalismus je tedy jakýmsi nástrojem pro přechod od etnického k národnímu. Určitá skupina se ale musí politicky semknout. Avšak toto semknutí nemusí mít negativní konotaci. Mnohdy se v takové souvislosti mluví spíše o „vlastenectví“, které oproti nacionalismu není nasměřované ven, coby srovnání s jinou skupinou.

„*Nacionalismus vystavuje na odiv výjimečné vlastnosti jednoho národa a snižuje kvality těch ostatních. Je to výraz negativního postoje a často otevřené nenávisti k jiným národům, projevuje se netolerancí, prosazováním národních zájmů na úkor ostatních a popíráním práv příslušníků jiných národů. Zatímco vlastenectví se vztahuje pouze k vlastnímu národu, a je tudíž tolerantní, nacionalismus se vždy zaměřuje na ty, kdo jsou vně národa.*“⁴⁹

⁴⁷ Text s úpravami převzat z: KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

⁴⁸ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-X.

⁴⁹ HOLÝ, Ladislav.: *Malý český člověk a skvělý český národ*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-97-4.

5. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE

5.1. Historie

Alsasko bylo obydleno kočovnými lovci, Kelty i Římany, kteří si toto území důkladně hlídali. Po pádu Říma bylo Alsasko kolonizováno Alamany a v 5. století bylo součástí Franské říše. Po rozdělení této říše Verdunskou smlouvou roku 843 se stalo území dnešního Alsaska součástí Lotharingie (Lotrinského vévodství) a od roku 962 bylo Alsasko po 6 století součástí Svaté říše římské, následně Svaté říše římské národa německého.

Ve 12. století prošlo Alsasko obdobím prosperity a ve 14. století (přesně roku 1354) získal Štrasburk spolu s dalšími devíti městy autonomii a vytvořil spolek svobodných říšských měst s názvem Decapolis. Období rozvoje přerušila epidemie černého moru a následně stoletá válka, která se odehrála mezi lety 1337 až 1453. Po válce došlo opět k rozvoji obchodu a města se vrátila ke své prosperitě. V první polovině 16. století (1524 až 1526) se Alsasko stalo centrem německé selské války.⁵⁰

Francouzský vliv se v Alsasku objevil za náboženských válek probíhajících v letech 1562–1598. Poté tento vliv vzrostl za třicetileté války (1618–1648), kdy se alsaská města, která byla obklopena nepřátelskými skupinami katolíků a protestantů, obrátila na Francii s žádostí o pomoc.

Většina území Alsaska se díky uzavření vestfálského míru⁵¹ 24. října roku 1648 stala součástí Francie, a to především jižní část Alsaska. Zbytek území, včetně Štrasburku, byl postupně připojen za vlády Ludvíka XIV. (1681).

Po vyhlášení svobodné republiky a připojení ke Švýcarské konfederaci se roku 1798 město Mylhúzy pokusilo ukončit francouzský vliv, avšak ekonomická blokáda Francie donutila město kapitulovat.

V období Velké francouzské revoluce a napoleonských válek došlo ke dvěma klíčovými obrátům: území přijalo francouzskou legislativu a boje postupně budovaly pocit

⁵⁰ *Němci ve Francii*. [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

⁵¹ Vestfálský mír byl soubor dvou smluv, Münsterské a Osnabrüecké, ukončující třicetiletou a osmdesátiletou válku, které byly uzavřeny mezi Svatou říší římskou, Španělskem, Francií, delegáty Republiky spojených nizozemských a Švédskem.

solidarity. V době francouzské revoluce (1789–1799) se tedy Alsasané cítili více ve spojení s Francií než se sousedícím Německem a většina obyvatelstva začala přejímat francouzštinu.

Prusko-francouzská válka skončila frankfurtským mírem roku 1871, kdy se uzavřela Frankfurtská mírová smlouva, která určila, že Francie zaplatí svou prohru v této válce ztrátou Alsaska-Lotrinska (s výjimkou Belfortu a severní části dnešního Lotrinska), které se stalo ReichslanDEM a bylo podřízeno přímo císaři.

V návaznosti na tyto události dostali Alsasané možnost rozhodnout se o své národnosti, tedy zda chtějí mít německé nebo francouzské občanství. Více jak 50 tisíc obyvatel zvolilo občanství francouzské a z tohoto důvodu se museli odstěhovat. Německá říše následně rozhodla o zbudování obranné linie na ochranu Alsaska pro Německou říši. V roce 1872 rozhodl císař o založení německé univerzity a o dva roky později byla vytvořena alsasko-lotrinská regionální rada. V roce 1911 přijalo Alsasko-Lotrinsko svou vlastní ústavu, aniž by však bylo rovnocenné s ostatními částmi císařství.

Vývoj směrem k autonomii přerušila první světová válka, při jejímž začátku bylo Alsasko stále součástí Německé říše. Po ukončení války využilo Alsasko příležitosti a vyhlásilo na říši nezávislost. Jelikož se k vytvoření struktury samosprávy inspirovalo sovětským modelem, byla tato republika označována za Alsaskou sovětskou republiku. Tato nezávislost však trvala pouze 11 dní (od 10. do 21. 11. 1918) a byla ukončena příchodem francouzských vojsk, po kterém bylo Alsasko opět připojeno k Francii.

Prvky autonomie byly postupně rušeny, což spolu s necitlivostí některých příchozích francouzských úředníků vzbuzovalo značnou nelibost. Zachování určitých výsad však Alsasko-Lotrinsko dosáhlo (např. výuky němčiny, byť v omezeném rozsahu, a platnosti konkordátu). To částečně oslabilo autonomistický proud, který se v té době objevil jako relevantní politická síla. Někteří jeho stoupenci byli obžalováni a posléze uznáni vinnými za činnost proti vládě a státní autoritě (tzv. proces v Colmaru roku 1928).

Další připojení Alsaska a Lotrinska k Německu proběhlo roku 1940 po porážce Francie během 2. světové války podepsáním dohody o příměří. Po obsazení Alsaska německými nacisty uprchlo téměř půl milionu Alsasanů do okupované Francie. Na tomto území probíhala obzvláště krutá germanizace, při které čekalo vězení každého, kdo byl přistižen, jak mluví francouzsky nebo alsaským dialektem.

Po skončení druhé světové války připadlo v březnu 1945 Alsasko opět Francii. Úředním jazykem se stala francouzština, naopak němčina přestala být vyučována na školách. Následné uvolnění v jazykové oblasti, které proběhlo v celé zemi v 50. letech uznáním regionálních jazyků (jako např. baskičtiny, bretonštiny nebo katalánštiny), se Alsasko nedotklo a alsaština byla nadále považována za pouhý dialekt.⁵²

Aby se Alsasko stalo místem naděje pro celoevropskou spolupráci, byl Štrasburk vybrán za sídlo Rady Evropy (1949) a později i sídlem Evropského parlamentu.⁵³

V 80. letech získalo Alsasko vyšší míru autonomie. Zemi spravuje od roku 1982 vlastní 47 členná Alsaská regionální rada, kterou řídí prezident a která schvaluje každý rok samostatný regionální rozpočet. S ohledem na tuto autonomii došlo k uvolnění i jazykové svobody, přičemž je od začátku 90. let 20. století a zejména v posledních dvaceti letech podporována na nižších stupních škol dvojjazyčná (tedy francouzsko–německá) výuka.^{54,55}

V rámci výzkumu byly respondentům položeny otázky, které měly vést ke zjištění, jak vnímají společnou historii a jaký vliv dle nich měly státní zásahy a posuny hranic. Pro většinu respondentů bylo toto téma příliš citlivé, a proto se mu snažili co nejvíce vyhnout.

⁵² KOKAISL, P. *Etnické minority v Evropě*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.

⁵³ SEDLÁKOVÁ, Martina. *Alsasko-Lotrinsko – Proměny „Sladké Francie“*. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73–95.

⁵⁴ KOKAISL, P. *Etnické minority v Evropě*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.

⁵⁵ KOKAISL, Petr; HAMOUZOVÁ, Kateřina; HROMÁDKOVÁ, Michaela, JAROLÍMKOVÁ, Tereza. „Německá“ kultura ve Francii – Alsasko a Alsasané. *Kulturní studia* 1/2013, s. 20–44. ISSN 2336- 2766.

5.2. Alsasko

Alsasko je nejmenším regionem Francie s rozlohou 8 283 km², nacházejícím se na východě Francie u hranic s Německem a Švýcarskem. Tato oblast se ještě dále dělí na departmenty Bas-Rhin (Dolní Rýn) na severu a Haut-Rhin (Horní Rýn) na jihu. Hlavním městem je Štrasburk, který si dnes lidé mnohem více spojují s Evropským parlamentem než s nádherným historickým centrem, který je na Seznamu světového dědictví UNESCO.⁵⁶

Obrázek 3: Alsasko na mapě Francie⁵⁷

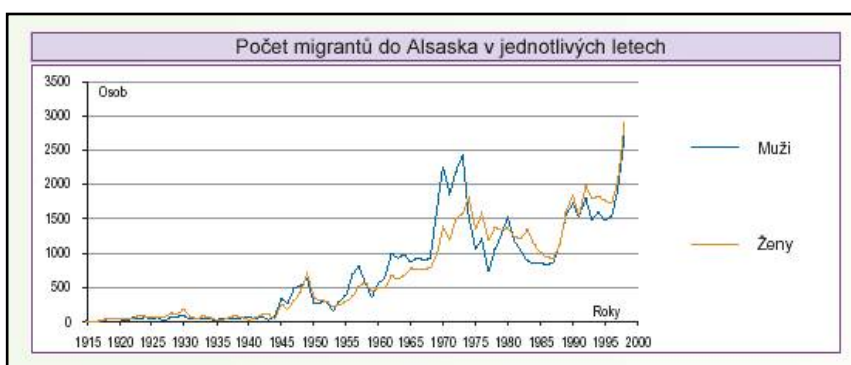
Po reformě správního systému bylo v lednu roku 2016 Alsasko sloučeno s Lotrinskem a Champagne-Ardenne, čímž vznikl nový region zvaný Grand Est s rozlohou až 57 433 km². Region Grand Est je nyní jedním z 13 regionů Francie a skládá se z 10 departmentů.

5.2.1. Obyvatelstvo

V roce 2012 žilo v Alsasku 1 859 869 obyvatel (225 obyvatel/km²). V celofrancouzském porovnání žije v Alsasku nadprůměrný počet cizinců. V roce 2007 dosahoval podíl legálně žijících cizinců v celé Francii 5,8 %, a právě Alsasko se po oblasti hlavního města (Ile-de-France) a Korsice drží se 7,6 % na třetím místě. Roku 1999 žilo na tomto území zhruba 150 000 cizinců, a to především Turci a Němci s podílem až přes 14 %.

⁵⁶ KOKAISL, Petr; HAMOUZOVÁ, Kateřina; HROMÁDKOVÁ, Michaela, JAROLÍMKOVÁ, Tereza. „Německá“ kultura ve Francii – Alsasko a Alsasané. *Kulturní studia* 1/2013, s. 20–44. ISSN 2336- 2766.

⁵⁷ *Východní Francie – Alsasko*. [online]. Talpa. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <http://www.talpa.cz/ricni-plavby/francie/vychodni-francie/>

Obrázek 4: Vývoj počtu všech přistěhovalců do Alsaska v jednotlivých letech (1915–2000).⁵⁸

S výjimkou původních německojazyčných menšin, žijících v Alsasku a vedlejším Lotrinsku, jsou ve Francii i již zmiňovaní němečtí přistěhovalci. Jejich celkový počet v kontinentální části Francie se pohybuje okolo 128 000 osob a tím tvoří 2 % všech cizinců, kteří žijí ve Francii.

Podle následující statistiky je zřejmé, že počet německých přistěhovalců do Alsaska v jednotlivých letech rapidně stoupá. Mezi roky 1960–1969 se počet německých přistěhovalců pohyboval jen kolem 7 %, zatímco v letech 1990–1999 to bylo až 22 %. V tomto desetiletí se Němci dostali na první místo mezi všemi cizinci v Alsasku.

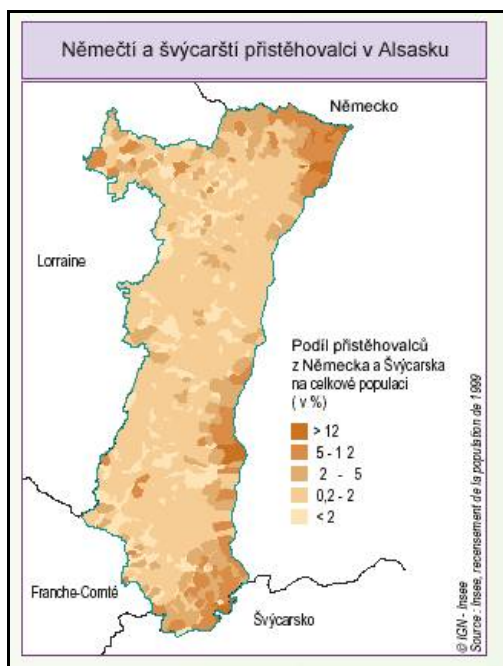

Obrázek 5: Vývoj počtu německých přistěhovalců do Alsaska v jednotlivých letech (1915–2000).⁵⁹

Pokud se ale bavíme o německojazyčném obyvatelstvu, nelze zapomínat na *Němce* ze Švýcarska, kterých v Alsasku žije přes 4 500. A jak je možné vidět na mapě, obě německojazyčné skupiny žijí především podél hranice.

⁵⁸ MAFFESSOLI, M. 2005. *Atlas des populations immigrées*. Strasbourg: INSEE-ALSACE. ISBN 978-2-11-061612-1.

⁵⁹ MAFFESSOLI, M. 2005. *Atlas des populations immigrées*. Strasbourg: INSEE-ALSACE. ISBN 978-2-11-061612-1.

Obrázek 6: Podíl německých a švýcarských přistěhovalců v jednotlivých částech Alsaska.⁶⁰

Alsasko je jedním z nejindustriálnějších regionů Francie. Podle údajů z roku 2002 je zde hrubý domácí produkt 44,3 miliard eur, z toho je 68 % koncentrováno ve službách a 25 % v průmyslu. Hlavní industriální činnosti Alsaska jsou například pěstování vína, vaření piva, textilní a oděvní průmysl, strojírenství a těžba dřeva.

Pěstování vína je pro tuto krajinu ideální zejména díky polokontinentálnímu klimatu a mírně zvlněnému terénu, který na západě přechází do pohoří Vogéz. Přestože je produkce vína jednou z nejhlavnějších složek alsaského průmyslu, v celofrancouzském měřítku se plochy alsaských vinic podílejí pouze 1,8 %. A i na těchto alsaských vínech lze ukázat, že Alsasko je region ovlivněný jak francouzskou, tak i německou kulturou.

Jak již ale bylo zmíněno, Alsasko není známé jen výborným vínem, nýbrž i nejvyšší produkcí piva v celé Francii. A to je jen další z mnoha prvků, který byl ovlivněn německým působením. Tradičně se pivo vařilo v kláštřích a první samostatné pivovary se začaly vyskytovat ve Štrasburku v roce 1268. Když v první polovině 19. století prošly malé rodinné pivovary inovací, výroba piva začala rapidně stoupat. V dnešní době tvoří pět alsaských pivovarů až 50 % celkové francouzské produkce. Tento tradiční alsaský nápoj lze dokonce ochutnat na začátku srpna na Svátek piva, v hlavním městě piva zvaném

⁶⁰ MAFFESSOLI, M. 2005. Atlas des populations immigrées, c. d.

Schiltigheim, kde se podávají nejrůznější variace nápoje, například s pomerančovými slupkami.

5.3. Státní příslušnost

Státní příslušnost udává příslušnost osoby k určitému státnímu útvaru. Získání (a ztrátu) státní příslušnosti upravuje zákonodárství jednotlivých států velmi odlišně.

Získání občanství během života jednotlivce je v různých státech různé – většinou ale bývá podmíněné určitou dobou pobytu v příslušné zemi. V některých zemích se státní občanství získává automaticky s narozením na území daného státu, další státy umožňují získat občanství těm, kteří do země přinesou kapitál a za občanství „zaplatí“. „*V době před 2. světovou válkou se občané hlásili ke své národnosti rovněž při oficiálním sčítání obyvatel, které ovšem nebylo anonymní a národnost jednotlivých osob byla dohledatelná.*“⁶¹

Změna státní příslušnosti se značně dotýkala i Alsasanů, a to z důvodu častého posunu státních hranic. „*Od roku 1870 až do sledovaných let změnili obyvatelé těchto provincií čtyřikrát státní příslušnost. K oblíbeným stereotypům patří uvádět počet uniforem, v nichž titíž lidé za uplynulou dobu bojovali nebo teoreticky mohli bojovat (v případě samotné druhé světové války lze dojít k neuvěřitelnému číslu pět). Přitom se toto bouřlivé období vejde do délky jednoho lidského života. Nestálost a náhodnost momentální státní příslušnosti její význam postupně poněkud upozadily. Tato nejistota přiměla obyvatele hledat ukotvení v jiných hodnotách, spíše v kulturních (v širším smyslu slova) než politických. Pro většinu se jimi stalo především náboženské vyznání a s ním i rodina. Fungovaly coby identity de substitution.*“⁶²

Stát se také vyznačuje atributy státnosti, kterými ukazuje svou nadvládu nad daným územím. Pod tyto znaky můžeme zařadit státní hranice, měnu, poštovní známky a mnoho dalšího. A právě na alsaských poštovních známkách lze spatřit, jak historické události, které v Alsasku probíhaly, měly vliv na tento symbol státnosti a jakých proměn se

⁶¹ KOKAISL, P. Etnické minority v Evropě. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.

⁶² SEDLÁKOVÁ, Martina. *Alsasko-Lotrinsko – Proměny „Sladké Francie“*. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73–95.

v průběhu desítek let dočkal. Na následujících obrázcích je tedy možné vidět, jak byly známky pozměňovány podle toho, jestli v té chvíli Alsasko patřilo Francii nebo Německu.

Po poměrně krátké době německé nadvlády po prusko-francouzské válce (1871) a před koncem první světové války, kdy bylo Alsasko součástí Německa, začaly být známky psány německým jazykem. Na další známce, která vyšla po roce 1918, kdy Alsasko patřilo pod nadvládu Francie, je možné spatřit dosud vyobrazeného německého císaře, ale už s francouzským přetiskem „8 cent“. Krátce po okupaci v roce 1940 bylo šestnáct německých známek s vyobrazením barona von Hindenberg přetištěno německým názvem Alsaska (Elsaß) a znakem hákového kříže. Po skončení druhé světové války, kdy bylo Alsasko opět navráceno Francii, byly známky znovu tištěné ve francouzštině s francouzskými znaky a významnými osobnostmi. I přesto se ale po roce 1945 vyskytovaly společné německé a francouzské známky na jedné jediné obálce.

Obrázek 7: Alsasko součástí Německa – známka po roce 1871.⁶³

Obrázek 8: Alsasko součástí Francie – známka po roce 1918.⁶⁴

Obrázek 9: Alsasko součástí Německa – známka v období 2. světové války.⁶⁵

Obrázek 10: Alsasko součástí Francie – společné německé a francouzské známky na jediné obálce po roce 1944–1945⁶⁶

⁶³ Alsasané. [online]. Pestrá Evropa. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://pestraevropa.hks.re/2018/alsasane/>

⁶⁴ Alsasané. [online]. Pestrá Evropa. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://pestraevropa.hks.re/2018/alsasane/>

⁶⁵ Alsasané. [online]. Pestrá Evropa. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://pestraevropa.hks.re/2018/alsasane/>

5.4. Etnická identita Alsasanů

Etnická identita Alsasanů byla jedním z hlavních okruhů, na které se terénní výzkum zaměřil. Výzkumné otázky byly orientovány na prvky a specifika, které tuto identitu utvářejí. Na první výzkumnou otázku „*Cítíte se být jako Alsasan nebo máte jinou identitu?*“ nebo také „*Cítíte se více jako Alsasan, Francouz či Němec?*“ nám námi dotazovaní jednomyslně odpovídali, že se cítí jako Alsasané. Takto otázku zodpovědělo všech dvacet šest respondentů pocházejících z Francie z území Alsaska.

Další otázka, která se týkala etnické identity, byla zaměřena na hlavní prvky, které tuto identitu utvářejí. Za nejdůležitější prvek etnické identity Alsasanů můžeme považovat jazyk, neboť byl zmíněn patnácti respondenty. Tento jazyk je pro Alsasany velice ojedinělý a jsou na něj opravdu hrdí.

Jeden z respondentů, pocházející z francouzského města Štrasburk, vypověděl: „*Hlavním prvkem, který nás Alsasany nejvíce charakterizuje a odlišuje od ostatních je rozhodně jazyk. Náš vlastní dialekt je velmi specifický a já jsem moc rád, že doposud nezanikl.*“⁶⁷ Další častá odpověď byla společná historie a jejich jedinečná kultura.

5.4.1. Vztah Alsasanů s Němci a Francouzi

Jak už z historie vyplývá, Alsasko se stalo celkem čtyřikrát součástí jiného státu. Dvakrát bylo součástí Německa a dvakrát součástí Francie, které náleží dodnes. Tyto změny zanechaly na Alsasku a jeho obyvatelstvu velké stopy, ať už se jedná o jejich kulturu, vývoj a celkový život, či o vztah s Němci a Francouzi.

První anexe trvala téměř padesát let, tedy dost dlouho na to, aby dospěla generace, která si už na Francii nepamatovala a nanejvýš mohla sdílet nostalgii svých rodičů. Místní obyvatelé si na německé správě, která neměla nic společného s brutalitou nacistů, cenili řady věcí, jako byl například pověstný německý smysl pro pořádek, píle a výkonnost německých úředníků. Sociální systém předstihoval ten francouzský; francouzské přiděly byly menší než ty německé a pro obyvatele Alsaska znamenal návrat do Francie jisté zhoršení podmínek. Ke konci této okupace se však představa o Německu značně zhoršila,

⁶⁶ *Alsasané*. [online]. Pestrá Evropa. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://pestraevropa.hks.re/2018/alsasane/>

⁶⁷ Respondent Daniel žijící ve Štrasburku, 61 let, důchodce

a to především kvůli nastolené vojenské diktatuře. Situace se obrátila, a podle volebních výsledků v meziválečném období chtěla většina Alsanů zůstat součástí Francie.⁶⁸

Neustálá rivalita mezi Němci a Francouzi byla ale zcela pochopitelná. Během 2. světové války narostla nenávist do takových rozměrů, že pro Alsanany vzniklo nové pojmenování. Francouzi začali Alsanům říkat *Bosch*. Tento výraz byl velmi hanlivý, ale protože jsou v současné době vztahy mnohem poklidnější, toto označení se již nepoužívá. Termín vychází z německého *boshaft*, což v překladu znamená zlovolný či zlomyslný. Za vznikem tohoto pojmenování byla situace, kdy Alsané byli nuceni bojovat za Německou říši a válčit tak proti své vlasti a přátelům a zradit svou rodinu. Pokud tedy někdo někoho nazval *Bosh*, představovalo to hlubokou urážku.

I po válce byly ale vztahy značně chladné, někdy až nepřátelské. Pro Alsanany bylo například těžké jet samotné Německo pouze navštívit. Takové pocity a smýšlení ale už přetrvávají jen u starší generace a u té mladší jsou vztahy na velmi poklidné úrovni. Vesnice společně pořádají různé festivaly a kulturní akce a jsou tak v neustálém kontaktu.⁶⁹

V rámci výzkumu byla snaha zjistit, jaký vztah s Němci a Francouzi mají respondenti v současné době a jestli jsou spokojeni, že jsou součástí právě Francie. Převážná většina respondentů nám vypověděla, že jejich vztah je nadmíru poklidný a že jsou rádi, že patří k Francii. Žádný z respondentů by v současné době neměnil, ale přesto v rozhovorech padla myšlenka o případném autonomizmu. Bylo také zřejmé, že pro respondenty ze starší generace bylo toto téma citlivější, ale jejich odpovědi nebyly jiné.

„S majoritou nemám já ani mí blízcí žádný problém. Vycházíme společně dobře, účastníme se spolu různých kulturních akcí a jsme už zvyklí, že jsme denně v kontaktu jak s Francouzi, tak i s Němci.“⁷⁰

„Snažíme se naši historii přijmout, tak jak byla a žít teď nový život bez předsudků. Každopádně jsme rádi, že jsme součástí Francie.“⁷¹

⁶⁸ SEDLÁKOVÁ, Martina. *Alsasko-Lotrinsko - Proměny „Sladké Francie“*. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73-95.

⁶⁹ KOKAISL, Petr; HAMOUZOVÁ, Kateřina; HROMÁDKOVÁ, Michaela, JAROLÍMKOVÁ, Tereza. „Německá“ kultura ve Francii – Alsasko a Alsané. *Kulturní studia* 1/2013, s. 20–44. ISSN 2336- 2766.

⁷⁰ Respondentka Julie žijící ve Štrasburku, 25 let, průvodkyně

⁷¹ Respondent Louis žijící ve Štrasburku, 50 let, učitel

5.4.2. Vliv státních zásahů na Alsasany

V minulosti měly na toto území i na alsaské etnikum velký vliv státní zásahy, které probíhaly v mnoha formách. Kvůli časté změně státní nadvlády, probíhaly mezi Francií a Německem boje o Alsaské podřízení jednomu ze států. Odehrávala se jak germanizace, tak snaha o pofrancouzštění, zákazy výuky jazyků ve školách a další státem řízené šíření německé či francouzské kultury na ovládaném alsaském území.

Pofrancouzštění během druhého císařství, poněmčování během první anexe, poté opět šíření francouzských idejí a kulturních prvků, nedávné druhé německé obsazení a už konečné připojení k Francii.

Jak už je zmíněno v kapitole o historii, po uzavření vestfálského míru, kdy se většina území Alsaska stala součástí Francie, a po období Velké francouzské revoluce a napoleonských válek, byla zavedena francouzská legislativa a Alsasané se s Francií začali cítit ve spojení více než dříve.

Roku 1871 připadlo území Alsaska Německé říši a stát zbudoval obranné linie na důkaz toho, že Alsasko již zůstane jeho součástí, a začal se podílet na vzniku německé univerzity.

První světová válka zapříčinila, že se Alsasko stalo opět součástí Francie. Stát postupně rušil prvky autonomie, ale výuka německého jazyka byla stále povolena, byť v omezeném rozsahu, a ti, kteří byli proti, byli obžalováni za činnosti proti vládě a státní autoritě.

Obrázek 11: Vítězný oblouk v Paříži – Alsasko a Lotrinsko jsou po 1. světové válce opět součástí Francie⁷²

Když se roku 1940 Alsasko opět připojilo k Německu, probíhala na tomto území nelítostná germanizace, při které byl uvězněn každý, kdo byl dopaden, jak mluví francouzsky či alsaským dialektem. Francouzský stát prosazoval koncepci národa

⁷² Alsasané. [online]. Pestrá Evropa. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://pestraevropa.hks.re/2018/alsasane/>

založenou mimo jiné na společné minulosti a vůli k sounáležitosti. Němci naopak používali zákon krve a argument jazykové a kulturní příslušnosti, a jejich propaganda tak zdůvodňovala i anexi z roku 1940. A právě jazyk lze považovat za zjevný znak příslušnosti Alsaska k německému kulturnímu prostoru⁷³, což je i jeden z důvodů, proč patřil k ožehavým problémům poválečného uspořádání.

Po skončení druhé světové války roku 1945 připadlo Alsasko už naposled Francii. Francouzština byla zavedena jako jediný úřední jazyk a výuka německého jazyka byla zrušena. Ve školách byl zakázán i alsaský dialekt, a to především kvůli jeho německým kořenům.

Státní zásahy se tedy projeví jak na používání jazyků, tak i ve sdělovacích prostředcích, na kulturních prvcích a ve vnímání alsaského obyvatelstva, což je více rozebráno v dalších kapitolách této práce.

Obrázek 12: Nacistická propaganda na plakátu.⁷⁴

Obrázek 13: Francouzská propaganda na plakátu.⁷⁵

5.5. Kultura Alsasanů

5.5.1. Hmotná kultura

Alsasané se dosud vyznačují osobitou tradiční materiální a duchovní kulturou, která je ovlivněna jak kulturou francouzskou, tak i německou.

⁷³ SCHAEFFER, Patrick J. *L'Alsace et l'Allemagne de 1945 à 1949*. Metz: Centre de recherches Relations internationales de l'Université de Metz, 1976. ISBN 2857300085.

⁷⁴ Vlastní zdroj. Terénní výzkum v Alsasku, 2018.

⁷⁵ Vlastní zdroj. Terénní výzkum v Alsasku, 2018.

KROJE

Kroj, nebo také lidový oděv, je typický pro určité společenství, čímž může být různá profesní, etnografická skupina nebo lidové sdružení. Každý z krojů je charakteristický určitými prvky, jako například různými výšivkami, krajkami nebo i barvou a typem materiálu, kterými se odlišuje od ostatních.

Tradiční kroje se také rozlišují podle ročního období, postavení jejího majitele ve společnosti i podle toho, jestli je žena svobodná či vdaná. Také nám může ukázat, jaké zaměstnání mají nositelé kroje, anebo i to, v jaké jsou finanční situaci, což je znát i na samotném materiálu.⁷⁶

Během rozkvětu venkovského života vznikla v Alsasku v letech 1810–1860 široká škála různorodých kostýmů, které se vyznačovaly specifickými prvky od severního až k jižnímu regionu. Varianty oděvů byly navrženy tak, aby sloužily k odlišení vdaných a svobodných žen a katolíků nebo protestantů.

Obrázek 14: Alsaský kroj⁷⁷

Dámské kostýmy zahrnovaly mnoho různých prvků, jakým je například košile (*Hemd*) vyráběná z plátna, konopí nebo bavlny. Tyto košile byly jediným spodním oděvem; na jejich přední straně byly vyšité dívčí iniciály spolu s rokem svatby či jinými malými dekorativními motivy. Ke košili patřila červená pletená spodnička z bavlny nebo

⁷⁶ KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

⁷⁷ Vlastní zdroj. Terénní výzkum, 2018.

prošívaného flanelu (*Unterrock*) s tištěnými vzory a nabíraná sukně do pasu (*Rock*), pletená z vlny nebo lnu.

Alsanky také oblékaly zástěry, které byly ve všední pracovní dny z konopné látky a ve dny sváteční z hedvábného damašku nebo vyšivaného saténu. Kolem pasu byly ovázány dlouhou stuhou, která byla v přední části zdobená velkou mašlí.

Tím nejhlavnějším prvkem, díky kterému se ženy nejvíce odlišovaly od jedné vesnice k druhé, podle náboženství i podle společenského postavení, je ozdobná pokrývka hlavy (*Hüb*). Ve většině obcí byla bohatě vyšívaná, tvořena čepcem s vázáním pod bradou, s vertikálním švem ve středu a zdobenou stuhou. Nejcharakterističtější prvkem těchto čepců je ale jejich velká černá mašle. Tu nosily vdané katolické a protestantské ženy především v oblasti Štrasburku. Mladé protestantské dívky si uvazovaly černé stuhy, zatímco dívky katolické měly stuhy barevné, v kostkovaných nebo květinových vzorech.

Obrázek 15: Rozdělení alsaského kroje dle Alsaského území.⁷⁸

⁷⁸ *Le costume traditionnel alsacien*. [online]. Tourisme-Alsace. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.tourisme-alsace.com/fr/a-propos-alsace/costume-traditionnel-alsacien.html>

Kolem roku 1800 byla mašle na této dámské pokrývce hlavy obvázána úzkou hedvábnou stuhou. V 19. století se stuha začala zvětšovat a byla zavazována tak, aby tvořila tzv. rozpětí po obou stranách dámské hlavy. Ale záhy po první světové válce začala tato tradice zanikat a na alsaských ženách byly tradiční prvky k vidění jen zřídka. Ty ženy, které je nosit nepřestaly, se tím snažily vzbuzovat určitou formu protestu proti územnímu připojení a vyjadřovaly tak, že se jejich provincie stále nachází v srdci Francie.

Tradiční kostým pro muže byl dlouhá léta ovlivňován pánskými šaty francouzské střední třídy 18. století. Přes košili nosívali červenou vestu zdobenou dvěma kovovými knoflíky, přiléhavý krátký kabátek, odvozený od dřívějších francouzských kabátů (*justacorps*), spolu s těsnými tříčtvrtečními kalhotami a bílými punčochami. Při chladnějším počasí nosili alsaští muži dlouhý vlněný kabát, který je chránil před větrem, deštěm a zimou. Od roku 1860 začaly být velmi rozšířené kalhoty s krátkou bundičkou. Na venkově nosili muži pokrývku hlavy dělanou z černé plsti, která připomínala široký kruhový klobouk, s okraji přidělanými na dvou stranách, díky čemuž vypadala jako tříhranná. Po roce 1860 byla ale nahrazena obyčejným černým měkkým kloboukem. I přesto v některých vesnicích na severu Alsaska mladí muži nosívali čepice zdobené tchoří kožešinou, což se stalo jedním z typických znaků alsaských kostýmů.

„Alsaské kroje se také liší podle toho, z jaké části Alsaska pocházíte a jestli pocházíte z venkova nebo z města. Já ale tím nejhlavnějším prvkem, který specifikuje tyto kroje, vidím ty velké černé dámské mašle, které ženy nosívaly. Ted' už jsou ale vidění jen na speciálních alsaských akcích nebo v muzeích.“⁷⁹

Díky akcím a různým lidovým skupinám, které usilují o revitalizaci těchto krojů, je možné nalézt je i v současné době. S tradičními kostýmy se lze také setkat v bohatých sbírkách muzeí, kde je vystavují. Jedním z nich je Alsaské muzeum, které se nachází přímo v centru Štrasburku.

⁷⁹ Respondent David žijící v Colmaru, 51 let, prodejce

ARCHITEKTURA

Pokud procházíme alsaskou vesnicí, je možné, že si v jednu chvíli budeme připadat, jako bychom se ocitali spíše v Německu než ve Francii. Alsaská architektura je typická hrázděnými domy a je velice podobná té německé na druhé straně hranic. Hrázděné zdivo je typ zdění, při kterém je dřevěná trámová nosná konstrukce vyplněna nejčastěji cihlami. Výplň je poté omítnuta trámy a díky tomu vzniká typická podoba hrázděného zdiva. V minulosti byly místo cihel používány hliněné mazaniny plněné slámou a chvílemi se využívaly i kamenné výplně.

Okna těchto malebných domů jsou zkrášlena barevnými květinami a dřevěnými okenicemi, ve kterých je mnohdy vyřezán nějaký znak. Alsaské domy jsou natolik rozmanité, že není odstín barvy, který by se na nich nenašel. Střechy domů byly tradičně pokrývány plochými taškami, které byly na jednom konci zaoblené, známými v alsaském dialektu jako *Bieberschwantz*, v překladu bobří ocas. Tyto tašky byly vyráběny ručně za pomoci forem a zdobené monogramem Krista, symbolem blahobytu nebo znakem majitele domu a následně umístovány blízko hřebenu střechy.

První hrázděné domy se objevovaly ve 12. století v oblasti středního Rýnska; typické byly pro Německo, Švýcarsko, Rakousko, ale také pro Anglii či právě Francii. Velký rozmach však zažily až v 18. a 19. století, kdy se začaly stavět jak na vesnicích, tak ve větších městech. Již od konce 19. století byla tato hrázděná stavba vyzdvihována kulturními představiteli, jako byli Charles Spindler, Gustave Stoskopf nebo Pierre Bucher.⁸⁰ Tento typ domů je ale i v současnosti považován za velmi podstatnou součást regionální identity a je jedním ze znaků, které dělají toto etnikum tak jedinečným. I v dnešní době jsou stále vyhledávané a existují dokonce i stavební firmy, které se specializují na výstavbu právě těchto domů.

⁸⁰ FISCHER, Christopher J. *Alsace to the Alsatians?: visions and divisions of Alsatian regionalism, 1870–1939*. New York: Berghahn Books, 2010. Studies in contemporary European history, 5. ISBN 1845457242.

Obrázek 16: Město Colmar v Alsasku.⁸¹

ALSASKÁ KUCHYNĚ

Alsaská kuchyně je již dlouho považována za jednu z nejlepších z celé Francie. Tato kuchyně však není žádným tajemstvím, jelikož, jak místní říkají, jde v podstatě jen o kvalitní suroviny, jednoduchost, autentické chutě, lásku k dobrému jídlu a samozřejmě alsaské víno, které je od tohoto regionu neoddělitelné. Alsaská gastronomie je celosvětově vyhlášená francouzská kuchyně, prostoupená německými kulinářskými tradicemi.

Jedním z nejznámějších alsaských pokrmů je *Choucroute*, nebo, jak Alsasané říkají, „Sürkrüt“ (něm. Sauerkraut), v překladu Šukrut. Původ tohoto receptu sahá až do 17. století, kdy se po prohrané prusko-francouzské válce rozšířil s alsaskými uprchlíky po celé Francii. Název pochází z francouzského *chou* a německého *kraut*, což obojí znamená hlávkové zelí. Aby nedošlo k záměně s jinými zelnými pokrmy, používá se také označení *choucroute d'Alsace* (alsaské zelí), nebo *choucroute garnie* (obložené zelí). Podle názvu je tedy patrné, že základní surovinou tohoto jídla je bílé kysané zelí; dále bílé víno, koření, brambory a různé druhy uzenin jako jsou vepřové nožičky, uzená krkovička, salámy nebo i frankfurtské párky. Další variantou je i tzv. *choucroute royale*, do kterého se místo vína přidává šampaňské.

Dalším pokrmem, který vystihuje alsaskou kulturu, je *Flammekueche*, v překladu dort v plamenech (též *Flammeköoch*, fr. *Tarte flambée*, něm. *Flammkuchen* nebo alsasky *Flammekuechle*). Toto typické alsaské jídlo, jak už vyplývá z názvu, se původně peklo v pekařských pecích a patřilo k dobrému zvyku, že těsto bylo zdobeno hnědými puchýřky a kousky popela. Pekařské těsto ve tvaru obdélníku nebo kruhu je pokryto sýrovým krémem nebo *crème fraîche*, tenkými plátky cibule a malými proužky nebo kostičkami

⁸¹ *Colmar*. [online]. Pro Travel. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.protravel.cz/destinace/colmar/>

slaniny. V tradičních receptech je mnoho možností, jakým způsobem péct i z jakých surovin je toto tradiční jídlo děláno. Dokonce lze z této slané verze udělat i verzi sladkou, a to s jablky, švestkami a skořicovou polevou.

Zahlédnete-li pečené jídlo v keramické misce, jehož vůně se bude linout na míle daleko, bude to právě známý alsaský Baeckeoffe. Jedná se o směs nakrájených brambor, cibule, skopového, hovězího nebo vepřového masa, které bylo přes noc marinované v alsaském bílém víně a bobulích jalovce. Alsasané jedí tuto pochoutku převážně při zvláštních příležitostech, jako jsou například Vánoce.

Dále si v Alsasku můžete pochutnat na tzv. *presskopf*, alsaské tlačence, *spaetzlich* nebo na *Munster fermier*, což je hvězda na talíři alsaských sýrů. A jednou ze zajímavostí této kuchyně také je, že nápad pracovat v kuchyni se světoznámým *foie gras* se zrodil právě zde, v Alsasku.

Ale ani alsaské dezerty svými specialitami nezaostávají. V této oblasti je velmi populární proslulý perník, vynikající bábovka s rozinkami, *kouglof*, anebo malé vánoční cukroví, *bredele*, které se zavěšuje na vánoční stromeček během adventu.

Na alsaské kuchyni lze tedy pozorovat „původní“ německé vlivy, které se spojují s těmi francouzskými, a to přímo v restauracích, které jsou na tyto speciality zaměřené. Těmi nejznámějšími podniky jsou restaurace zvané *Winstub*, *pekárny Maison Fortwenger*, pivovar *Meteor* nebo prodejny *Maison Fischer*, kde naleznete sýry z Munsteru, jemná vína, pivo, ale i typické alsaské produkty.

Obrázek 17: Alsaská kuchyně – Sürkrüt⁸²

Obrázek 18: Alsaská kuchyně – Flammekueche⁸³

⁸² *Choucoute Garnie*. [online]. Food & Wine. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.foodandwine.com/recipes/choucoute-garnie>

⁸³ *Flammekueche*. [online]. Eismann. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.eismann.fr/flammekueche>

Obrázek 19: Alsaská kuchyně – Baeckeoffe (Eintopf)⁸⁴

Obrázek 20: Alsaská kuchyně – Münschterkäs⁸⁵

5.5.2. Nehmotná kultura

ALSASKÉ TRADICE

Dodržování tradic a slavení svátků je u všech etnických a menšinových skupin velmi důležitým ukazatelem udržování „původních“ a přejatých zvyků.

Vánoce

Jedním ze svátků, u kterého lze nalézt rozdíly při srovnání alsaského a francouzského způsobu slavení, jsou Vánoce. Rozdílnost je především v předvánočním adventu, kdy je ten alsaský více podobný adventu německému. Předvánoční výzdoba ulic, obchodů a domů je samozřejmostí jak v Alsasku, tak i v dalších částech Francie. Co je ale pro alsaské obyvatelstvo odlišné, tak vnímání a průběh této celospolečenské události, která je pro ně nejvíce spjatá s rodinou.

Vánoční zdobení a stavění jesliček a betlémů není zvyklostí, která by se v této oblasti výrazně odlišovala od francouzského nebo německého prostředí. Přestože byly první vánoční jesle vytvořeny na území dnešní Itálie už roku 1223 sv. Františkem z Assisi, více se rozšířili až ve spojitosti s jezuitským řádem. Jesličky, jak je známe dnes, byly zhotoveny roku 1562 v Praze, odkud se pak dále rozšiřovaly i do německých oblastí.

⁸⁴ *Baeckeoffe*. [online]. 750g. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.750g.com/baeckeoffe-r11746.htm>

⁸⁵ *Munster Fermier*. [online]. Fromagerie Janin. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://fromagerie-janin.com/produit/munster-fermier/>

Do Francie se tato tradice dostala až značně později a v průběhu Francouzské revoluce byla dokonce zrušena.

V Alsasku jsou první zmínky o stavbě jesliček v kostelích z roku 1651. V souvislosti s Vánoci jsou ale nejčastěji zmiňované hry, zahajované 24. prosince, zvané *Paradiesspiele*. Tyto hry představují Adama a Evu, jejich první hřích a následné vyhnání z ráje spolu se zaslíbením příchodu Vykupitele. K napodobení této scenérie byly používány jedličky a břízy, na které se věšela jablka a všelijaké oplatky nebo papírové růže. Přestože byly rozšířené po celé oblasti podél Rýna, přestaly být v 15. století povoleny z důvodu nejrůznějších častých nepřístojností, ke kterým během her docházelo.

Zmínky o zdobení vánočních stromků hvězdami v Alsasku jsou z roku 1521. Z roku 1535 máme údaj, že se v alsaském městě Štrasburk kupují malé stromky, které se bez zdobení zavěšují do místností. A až z roku 1605 pocházejí informace o prvních zdobených vánočních stromcích v domácnostech, zkrášlovaných barevným papírem, jablky, oplatkami a dalšími cukrovinkami. Toto zdobení vánočních stromků bylo však mnohdy kritizováno kvůli malé spojitosti s pravou podstatou Vánoc. A tak byl tento zvyk redukován jen na majetné šlechtické rodiny a k dalšímu rozšíření došlo až na počátku 19. století. Některým Alsanům v katolických vesnicích nebyl dokonce známý ani v roce 1870.

V současnosti je slavení Vánoc v Alsasku podobnější německé tradici než té francouzské. Nejvýznamnější vánoční svátek se slaví ve štědrovečerní noc, což je v Alsasku 24. prosince, kdežto ve Francii se oslavuje až o den později 25. prosince. Na druhou stranu slavnostní vánoční jídlo je jen podle francouzských zvyků, kdy je na stůl podáván krocan nadívaný pečenými kaštany, ústřice, známé *foie gras*, zákusky, sýry, víno a zajisté vánoční piškotová roláda, *bûche de Noël*.

Le Mariage de l'Ami Fritz

V překladu Svatba přítele Fritze je jedním z největších lidových alsaských festivalů. Tento svátek se začal slavit v roce 1973, ale postavy, které vznikly představivostí spisovatelů Emila Erckmanna a Alexandra Chatriána, pocházejících z Moselle, jsou staré více než jedno století. Příběh, který je vyprávěný těmito dvěma spisovateli, je oblíbeným románem starého Alsaska, ve kterém hlavní hrdina Fritz Kobus, buržoazní starý mládenec,

uvízl ve své komfortní zóně trávením veškerého času se svými přáteli, mezi které patřil i rabín David Sichel. David uzavíral vysoké sázky na to, že se jeho přítel Fritz jednoho dne šťastně zamiluje, a to se nakonec stává skutečností. Mládenec Fritz podléhá šarmu krásné osmnáctileté Suzel, dcery jeho statkářského pomocníka, a rozhodne se vzít si ji za ženu, a to v obci zvané Marlenheim, jen kousek od Štrasburku.

Už od roku 1973 si tento sňatek Alsasané každoročně připomínají, a to 14. a 15. srpna. Událost dělá toto území atraktivnějším jak pro turisty, tak i pro místní obyvatele Marlenheimu. Připomíná jim kouzelnou atmosféru svatby z devatenáctého století a stává se příležitostí, kdy se toto etnikum sjednocuje dohromady.

Během prvního dne je možné si poslechnout místní folklor, podívat se na krásný ohňostroj a oslavit Fritzův poslední den před svatbou. „*Den předtím pohřbívá náš hrdina svůj mládenecký život a vyzývá vás, abyste si užívali jeho poslední okamžiky svobody.*“ Během druhého dne tohoto festivalu začíná pravá tradiční veselka se samotnou rekonstrukcí svatby. V průběhu těchto dvou dnů se sejdou všichni místní vinaři a restauratéři, aby všem přítomným umožnili ochutnávku veškerých regionálních specialit a nejlepších vín z Marlenheimu. Přijde si tak na své jak nadšenec pro jedinečný folklor, tak i milovník lokálních pochutin.

Obrázek 21: Le Mariage de l'Ami Fritz v 70. letech 20. století⁸⁶

Obrázek 22: Le Mariage de l'Ami Fritz v současnosti⁸⁷

Fête de la Saint-Jean

Svatojánská noc je evropským lidovým svátkem, který je slavený večer před svátkem Jana Křtitele, připadajícího na 24. června. Charakteristickým prvkem tohoto svátku, který navazuje na oslavování letního slunovratu, jsou svatojánské ohně, které jsou

⁸⁶ *Le mariage de l'ami Fritz*. [online]. Le mariage de l'ami Fritz. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <http://www.mariage-ami-fritz.fr/>

⁸⁷ *Le mariage de l'ami Fritz*. [online]. Le mariage de l'ami Fritz. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <http://www.mariage-ami-fritz.fr/>

zapalované na kopcích. Ty mají symbolicky představovat slunce, jež je v tomto období na vrcholu svých sil.

V Alsaských vesnicích je dřevěná hranice, která se staví za účelem večerního festivalu, vysoká až deset metrů. V Alsasku se této hranici říká „*un Fackel*“, ale například v malé obci zvané Soultzbach-les-Bains hranice nese název „*Johànisfirla*“ a v horském pásmu Vogézy, stejně tak jako na jihu v departmentu Meurthe-et-Moselle, „*Chavande*“.

Specifickým prvkem, který s sebou tento svátek nese v okolí Alsaska a Lotrinska, je řemeslné kolo, které má v průměru 2,10 metrů a které je naplněné výhonky vinné révy a slámou. Poté sdružení této události kolo zapálí a hořící ho spouští dolů z vrcholku kopce. Nato následuje zapálení dřevěné hranice. Ceremoniál se uskutečňuje každým rokem v červnu, kdy jsou přítomni místní obyvatelé, kteří společně oslavují tento svátek a sledují onen pozoruhodný a nevídaný obřad.

ALSASKÉ SPOLKY A ORGANIZACE

V rámci alsaské komunity lze nalézt zmínky o fungujících organizacích, které příslušníky této menšiny sdružují. Tím nejznámějším je Úřad pro jazyk a kulturu Alsaska a Moselle (*Office pour la langue et les cultures d'Alsace et de Moselle – OLCA*), který má za cíl podporu, propagaci a revitalizaci alsaských obyvatel ve všech směrech života; jak v rodinném kruhu, ve společenském životě, v kultuře a umění, tak i v souvislosti s různými velkými událostmi. Jedná se tedy o strukturu financovanou regionem a dvěma alsaskými regiony s podporou města Štrasburk a Mylhúzy.

V rámci snahy o zvýšení praktického využívání a zviditelnění alsaského jazyka provádí tato organizace mnoho akcí, jako například workshopy a jazykové kurzy, které by měly napomáhat rozvoji jazyka v dospělém prostředí. Dále se specializuje na poradenství osobám s rozhodovací pravomocí ve veřejném, ekonomickém nebo v kulturním životě, které se zaměřují na respektování místních specifíků (např. dvojjazyčné názvy ulic). Toto alsaské sdružení je místem, kde se setkávají kulturní aktéři, kteří se snaží o rozvoj inovativních projektů souvisejících s dialektem a o podporu iniciativ, které vznikají ve

prospěch jazyka a kultury. Z tohoto důvodu vznikají alsaská divadla, festivaly, literatura, písně a mnoho dalšího.⁸⁸

Jedno ze sdružení, se kterým tento úřad spolupracuje, je Federace Alsaských Divadel (*Fédération Théâtres Alsaciens – FTA*). Federace vznikla v červenci roku 1900, kdy se setkal prezident a ředitel divadla Gustave Stoskopf s prezidenty Colmaru a Mylhúz, aby projednali vypracování budoucích statutů Syndikátu alsaských divadel. A dva roky nato se zrodil tento projekt. Po druhé světové válce se z tohoto projektu stala Federace alsaských divadel, která v současnosti zařizuje již osm alsaských divadel. Jedním z nich je také známé Alsaské Divadlo ve Štrasburku (*Théâtre Alsacien Strasbourg - TAS*).⁸⁹

Obrázek 23: Alsaské divadlo ve Štrasburku, rok 1907.⁹⁰

Jedna z respondentek nám dokonce uvedla: „*Ve Štrasburku máme alsaské divadlo, ve kterém jsou hry hrané v našem dialektu. Můj vlastní dědeček se na stavění divadla podílel, takže já ho chodím navštěvovat velmi často. A mnoho mých známý chodí také. Jsem ráda, že máme něco, co vystihuje naši kulturu a něco díky čemu jen tak nezanikne.*“⁹¹

Dalším místem, kde je možné spatřit alsaskou kulturu, je Alsaské Muzeum, nacházející se ve Štrasburku. Během doby, kdy bylo Alsasko a Moselle připojeno k Německé říši (1870–1918), vytvořili spisovatelé a umělci tzv. *Revue Alsacienne Illustrée*. Tato publikace vyvolala pohyb v oblastech kulturní obnovy a alsaské identity.

Roku 1902 komise časopisu, soustředěná kolem umělce Charlese Spindlera, vytvořila „Alsaskou muzejní společnost“, jejímž úkolem bylo zachovat předměty každodenního života, jejichž existence byla ohrožena. V roce 1904 získali první ředitelé,

⁸⁸ *Missions et activités*. [online]. OLCA. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://www.olcalsace.org/fr/1-olca-cest-quoi/missions-et-activites>

⁸⁹ *Fédération*. [online]. FTA. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.federation-theatres-alsaciens.fr/>

⁹⁰ *Elsässisch Volkstheater*. [online]. Wikipedia. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: https://als.wikipedia.org/wiki/Els%C3%A4ssisches_Volkstheater

⁹¹ Respondentka Danielle žijící ve Štrasburku, 40 let, průvodkyně.

Pierre Bucher a Léon Dollinger, dům ze 17. století na nábřeží Saint-Nicolas, který byl dříve majetkem rodiny místních obchodníků. Restauračním a celkovou obnovou budovy byl pověřen architekt Théo Berst, který k domu přidal různé prvky shromážděné z demolice nebo okopírované od vedlejších domů, stejně jako dlouhé sloupy, nacházející se podél nádvoří.

Když bylo muzeum roku 1907 poprvé otevřeno pro veřejnost, mohlo se chlubit přibližně patnácti pokoji, z nichž jsou některé, jako například salónek (*Stube*), víceméně autentickými rekonstrukcemi, zatímco jiné, třeba chemická lékárna, jsou čistě muzeografické vynálezy. Během první světové války bylo muzeum zabaveno německými úřady, ale následně v roce 1917 bylo koupeno městem Štrasburk, aby se stalo součástí městských muzeí. V 70. letech bylo muzeum rozšířeno o dva sousedící domy a v současné době zahrnuje už přes třicet místností a více než pět tisíc exponátů.

Návštěvníkovi je tak umožněna okouzující cesta po starých štrasburských domech, spojených schody a dřevěnými průchody, a výstava, která představuje tisíce předmětů venkovského alsaského života z 18. a 19. století. K vidění jsou například typické kroje, nábytek, keramika, hračky, náboženské a světské snímky i rekonstrukce typických interiérů a řemeslných dílen různých oblastí Alsaska. Některé z místností jsou věrnými replikami venkovských interiérů, jako je společenská místnost (*la Stüb*) farmy z Wintzenheimu, jiné jsou naopak více smyšlené.

Praskající dřevěné podlahy a starý nábytek v pokojích vyvolávají pocit, že jste se vrátili v čase a ocitli se v obydlí domě alsaských obyvatel. Zachovalé expozice umožňují připomenout si typické alsaské prvky, a díky peněžitém sbírkám může toto Alsaské Muzeum pořádat mnoho zajímavých akcí a výstav, které zdůrazňují a podporují neustálý zájem o propojení minulosti se současností, jejich tradice a modernosti.

Obrázek 24: Alsaské Muzeum ve Štrasburku⁹²

⁹² Vlastní zdroj. Terénní výzkum, 2018.

5.5.3. Náboženství

V Alsasku žijí především římská katolíci, kteří jsou nejpočetnější, a protestanti. Dále se zde vyskytují nemalé skupiny muslimů a židů.

Údaje z 19. století udávají, že katolíků jsou dvě třetiny a protestantů přibližně třetina. Katolíci jsou nejvíce ve městech a naopak na venkově často dominují luteráni a kalvinisté. To, že je na tomto území dvojitá náboženská tradice (katolická a protestantská), se vztahuje ke změně hranic i k migraci obyvatelstva, neboť proces, kdy se do Alsaska, které je obývané francouzskými katolíky, stěhují němečtí protestanti, probíhá už odnepaměti.

„Dlouho bylo rozšířeno přesvědčení, které katolíky ztotožňovalo s Francií a protestanty s Německem - protestanti byli ve vypjatých dobách označováni za nepřítel a pravdou je, že první anexi skutečně snášeli lépe a k německé kultuře měli vzhledem ke své víře blíž.“⁹³

Dominující katolictví sice zesilovalo orientaci na Francii, protože s Pruskem se zdálo neslučitelné, když se ale Francie začala odvracet od katolictví, ztrácela v Alsasku sympatie.⁹⁴ Velmi silné lpění na víře a z toho vycházející pocit sounáležitosti tak mohly působit proti francouzským zájmům.

I z válečných konfliktů, které na tomto území byly poměrně časté, vyplynul další význam náboženství. V oblasti Alsaska-Lotrinska byl problém vzpomínat na vojáky, kteří zahynuli v bitvě, jelikož většinou zemřeli v barvách jiného státu, než který měl v poválečné době suverenitu nad daným územím. A to je důvodem, proč na památnících první světové války převládají ženské sochy bez jakékoliv zmínky o názvu dané země. Monumenty odkazují spíše na víru a nacházejí se v prostoru, kterému dominuje kostel. *„Zdá se, že čím vzdálenější byla Francie během konfliktu, tím víc se ti, co uctívali památku padlých, upínali k náboženství.“⁹⁵*

Kvůli rozšíření obou dvou náboženství je v každé obci vybudován kostel jak katolický, tak i protestantský. A jestliže to v některých menších vesničkách nelze, vždy je možná návštěva kostela v sousední vsi. Kdysi se tato náboženská odlišnost řešila tím, že se v obci postavil pouze jeden kostel a oba tyto křesťanské směry se v kostele obden střídaly.

⁹³ SEDLÁKOVÁ, Martina. Alsasko-Lotrinsko – Proměny „Sladké Francie“. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73–95.

⁹⁴ WAHL, Alfred a Jean-Claude RICHEZ. *L'Alsace entre France et Allemagne (1850–1950)*. Paris: Hachette, c1993. ISBN 2012351042.

⁹⁵ WAHL, Alfred a Jean-Claude RICHEZ. *L'Alsace entre France et Allemagne (1850–1950)*. Paris: Hachette, c1993. ISBN 2012351042.

V prosinci roku 1905 uvedla Francie zákon, který realizuje církevní odluku (oddělení církve a státu). Ten se ale Alsaska netýká, protože v té době Francii nenáleželo a zákon se navíc setkal s velmi silným odporem místních obyvatel. V současné době stále vychází právní situace ze smlouvy o vztahu mezi státem a římskokatolickou církví z roku 1801 a z Napoleonova občanského zákoníku z roku 1804. Tato smlouva a zákoník je velice odlišný od oddělení státních a církevních záležitostí ve zbývajících částech Francie, jelikož uznává a materiálně zajišťuje židovské synagogy a římsko-katolickou, luteránskou a kalvínskou církev. Výměnou za toto materiální zabezpečení těžší stát z určitých práv. K nim patří například jmenování nebo také odvolání církevních hodnostářů.

Francie, která po roce 1918 přicházela jakožto osvoboditelka, slibujíc, že zachová místní specifika a tradice, si nemohla dovolit zrušit tak základní výsadu místních obyvatel. Přesto se o to později pokoušela. Po roce 1994 se situace opakovala jen z části. „*V meziválečném období církev hájila departementy proti snaze o aplikaci odluky státu od církve. To ji poněkud sbližovalo s autonomistickým hnutím.*“⁹⁶ V období po druhé světové válce ale postavení církve zpochybňováno nebylo. Tím si stát zajistil určitou loajalitu z její strany.

Dokladem síly náboženského prvku je i skutečnost, že letité pravidlo poměrného zastoupení katolíků a protestantů v městských radách obcí přetrvávalo i po roce 1950. Podle Mauguého je náboženství nejhouževnatějším prvkem alsaského partikularismu.⁹⁷ A rozhodně lze říci, že po druhé světové válce začala obecně věrnost tradicím a obyčejům ustupovat.⁹⁸

Díky dvojjazyčnosti je v Alsasku řešena i otázka francouzských a německých bohoslužeb. V roce 1966 sice štrasburský arcibiskup navrhoval, „aby se bohoslužby konaly pouze ve francouzštině, protože to je jazyk mládeže“, ale už v roce 1992 jeho nástupce arcibiskup Brand řekl, že „budoucí kněží by měli zdokonalovat německý jazyk v mluvené i písemné podobě, případně německý jazyk znovu zavádět“.

⁹⁶ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

⁹⁷ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

⁹⁸ WAHL, Alfred a Jean-Claude RICHEZ. *L'Alsace entre France et Allemagne (1850–1950)*. Paris: Hachette, c1993. ISBN 2012351042.

Obrázek 25: Protestantký kostel v Obernai (Ewernahn / Owernah) – mimo historické jádro⁹⁹

Obrázek 26: Katolický kostel Saints Pierre et Paul v centru Obernai (Ewernahn / Owernah)¹⁰⁰

5.6. Jazyk

Jazyk je hlavním nástrojem pro komunikaci, který se řídí určitými gramatickými i etickými pravidly. Je možné ho rozdělit na společenskou rovinu, která nám udává učení jazyka v průběhu jedincova života v rámci socializace, a biologickou rovinu, která zastupuje schopnost mluvit. Rozčlenit ho také můžeme na jazyk přirozený a umělý (formální). Skrze jazyk vnímáme, rekonstruujeme svět kolem nás a myslíme. Bez jazyka nelze myslet, a proto je jedním z nejdůležitějších lidských atributů.¹⁰¹

⁹⁹ *Obernai Eglise*. [online]. Wikipédia. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Obernai_EgliseProt_01.JPG

¹⁰⁰ *Église Saints-Pierre-et-Paul d'Obernai*. [online]. Wikipédia. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89glise_Saints-Pierre-et-Paul_d%27Obernai

¹⁰¹ KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

Jazyk v mnoha společenských a kulturních ohledech slouží k rozlišení příslušnosti k určité sociální skupině či ke stratifikaci a jeho používání je hluboce spjato s lidskou kulturou.

Jazyk je také prvkem, díky kterému se odlišujeme od ostatních a který ovlivňuje vstup do určité sociální skupiny.¹⁰²

A právě jazyk alsaského obyvatelstva je hlavním elementem, působícím na jejich odlišnost od ostatních obyvatel. Pro Alsasany je jejich dialekt velice důležitou složkou, jež utváří jejich specifickou identitu, přestože používání není v současné době už tak rozsáhlé. Nicméně Alsasané jsou na tento dialekt značně hrdí, a to především díky památce na jejich dávné předky.

Ve Francii je úředním jazykem francouzština, což je zakotveno i v ústavě. A z tohoto důvodu je zavádění dalších regionálních jazyků obtížné. Například francouzský ústavní soud odmítl již podepsanou Evropskou chartu regionálních či menšinových jazyků jako neústavní.¹⁰³

5.6.1. Historie alemanštiny

Alemanština je dialektem němčiny na bývalém alemanském území a představuje jednu z podskupin hornoněmeckých dialektů. Nejstaršími doklady představujícími alemanštinu jsou runové nápisy na sponách.

Touto skupinou německých dialektů se mluví ve Švýcarsku (s výjimkou západní části Švýcarska a kantonu Ticino), na většině území německé spolkové země Bádensko-Württembersko, v západní části Bavorska, v rakouské spolkové zemi Vorarlbersko, v Lichtenštejnsku, v regionu zvaném Alsasko, v části Itálie a v neposlední řadě ve Venezuele. Těmito alemanskými dialekty mluví přibližně 10 miliónů lidí.¹⁰⁴

¹⁰² KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

¹⁰³ *Němci ve Francii*. [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

¹⁰⁴ KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

Alemanštinu je možné rozdělit na švábštinu, dolní němčinu, horní alemanštinu, jež zahrnuje také jižní vorarlberštinu, a většinu dialektů, kterými se mluví na území Švýcarska, a nejvyšší alemanštinu, která obsahuje valištinu, dialekt švýcarského kantonu Wallis.¹⁰⁵

Pro tyto hornoněmecké dialekty je velice typická změna souhlásek, která proběhla v 5. století v oblasti, která byla osídlena Alamany či Langobardy.

A právě od těchto Alamanů neboli Alemanů, což byl svaz západogermánských kmenů sídlících na horním toku Mohanu na území dnešního Německa, je odvozený název hornoněmeckých dialektů.¹⁰⁶

V době existence Římské říše tento germánský svaz velmi usiloval o její provincii (Horní Germánii), která v té době zahrnovala oblast západního Švýcarska, francouzské regiony i část Německa. Do značné míry Alamané následovali svaz západogermánských kmenů, Franky, kteří zastavili rozšiřování Římanů na sever od dolního Rýna a následně napadli již zmiňovanou provincii, Horní Germánii. V 1. století se Rýn stal hranicí mezi Galií, obývanou Římany, a nezávislou Germánií.

Celé teritorium osídlované Germány, Kelty a lidmi smíšeného kelto-germánského původu bylo Římany rozděleno na dvě provincie – Germanii Inferior, jež se nacházela na dolním toku řeky, a Germanii Superior na horním toku řeky Rýn.

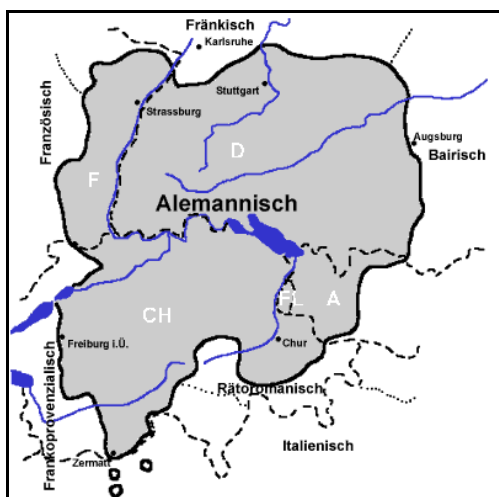
Alemané přecházeli hranice, které „obepínaly“ oblast Horní Germánie, území mezi horním Rýnem a horním Dunajem, a napadali provincii Germania Superior, která se nacházela na druhé straně Rýna. Stěhovali se do oblasti zvané Agri Decumates a již v 5. století založili konfederaci, která se usadila ve francouzském regionu Alsasku. Dále tento germánský svaz expandoval do dnešního Bavorska, Rakouska i do oblasti Švýcarska. Na počátku 8. století dosáhli i alpských údolí.^{107,108}

¹⁰⁵ KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

¹⁰⁶ ŠIMEČKOVÁ, Alena. *Úvod do studia jazykovědné germanistiky*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0595-3.

¹⁰⁷ GIBBON, Edward. *Úpadek a pád římské říše*. Přeložil Adolf FELIX. Praha: Levné knihy, 2005. ISBN 80-7309-189-5.

¹⁰⁸ KOCIÁNOVÁ, Nikola. *Hlavní prvky etnické identity Walserů*. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.

Obrázek 27 : Rozšíření alemánských dialektů.¹⁰⁹

5.6.2. Alsaský dialekt

Tradiční jazyk Alsaského obyvatelstva se nazývá alsaština. V podstatě se jedná o německý neboli alemánský dialekt a lze ho zařadit na úroveň například švýcarské němčiny. Ačkoli alsaština nemá status úředního jazyka, je zařazena mezi oficiální (ovšem ne úřední) jazyky Francie, neboť je hned za provensálštinou druhou nejrozšířenější.

V níže uvedené tabulce je možné vidět několik případů, kde lze pozorovat zjevné rozdíly mezi alsaštinou a francouzštinou a naopak podobu alsaského jazyka s němčinou.

ČESKÝ	ALSASKÝ	NĚMECKÝ	FRANCOUZSKÝ
země	Ärde	Erde	terre
nebe	Hemmel	Himmel	ciel
voda	Wässer	Wasser	eau
muž	Männ	Mann	homme
žena	Frài	Frau	femme
jíst	Assa	essen	manger
pít	trinken, trenke	trinken	boire
velký	grouß, groos	groß	grand, grande
malý	klei(n), kli(n)	klein	petit, petite
den	Däi, Dag, Daach	Tag	jour
noc	Nàcht	Nacht	nuit

Tabulka 2: Příklady českých, alsaských, německých a francouzských slov.¹¹⁰

¹⁰⁹ *From Valais-German to Walser-German*. [online]. Walser in den Alpen. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <http://www.walser-alps.eu/dialect>

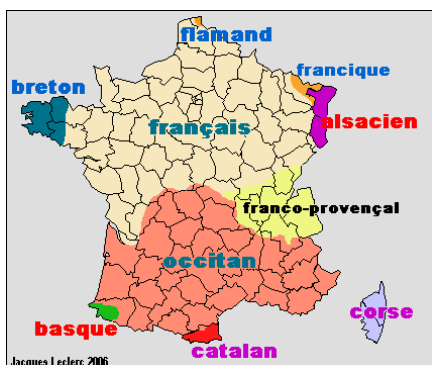
¹¹⁰ *Němci ve Francii*. [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

Alsaština nemá kodifikovanou psanou podobu a výslovnost se v jednotlivých oblastech výrazně liší. Navzdory řadě pokusů, jak ze strany Francouzů, tak Němců, o nahrazení alsaštiny francouzštinou, resp. němčinou, jí běžně hovoří všechny věkové i sociální skupiny.¹¹¹

V minulosti se na území Alsaska neustále střídaly dvě formy jazyka: francouzština a němčina. A proto není divu, že vznikl tzv. alsaský dialekt, který je ovlivněný francouzským přízvukem, a přesto je velmi podobný německému jazyku. V současnosti tímto tradičním jazykem hovoří pouze 600 tisíc obyvatel, především z venkova, z celkových 1,8 milionu. Ve větších městech, jako je například Štrasburk, je alsaština k nalezení opravdu výjimečně. Dodnes se ale vyskytují dvojjazyčné názvy ulic, a to jak ve vesnicích, tak i ve městech.

Obrázek 28: Dvojjazyčnost názvu města Mylhúzy.¹¹²

Obrázek 29: Rozšíření francouzštiny a regionálních jazyků ve Francii¹¹³

¹¹¹ <https://www.adventura.cz/zeme/francie/alsasko/alsasko-dejiny-a-kultura/>

¹¹² *Signalisation routière bilingue en France*. [online]. Wikipédia. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Signalisation_routière_bilingue_en_France

¹¹³ *Němci ve Francii*. [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

Ačkoliv bylo Alsasko k Francii připojeno v průběhu sedmnáctého a v šedesátých letech osmnáctého století, až do Velké francouzské revoluce zůstávalo jazykově převážně německé. Nižší vrstvy obyvatel hovořily dialekty, které byly odvozeny od německého jazyka, a psaly německy, tzv. *Hochdeutsch*.¹¹⁴ Vyšší vrstvy mluvily kromě němčiny i francouzsky, což nesouviselo jen s geografickým umístěním, ale i s celoevropským trendem. V průběhu 19. století se situace začala poměrně měnit. Události, které probíhaly na přelomu století, udělaly z francouzštiny a vlastenectví do určité míry synonyma. Francouzský jazyk se nejvíce uplatňoval ve správě, armádě a v korespondenci. V soukromé konverzaci ale nadále převládal dialekt. Rozšíření a rozdíly se lišily na základě sociálních vrstev nebo i podle užívání ve městě či na venkově.

Roku 1871 se Alsaska zmocnilo vznikající Německo, ale měšťané francouzštinu užívali po celou dobu této první anexe. Přestože od roku 1918 následovalo francouzské dvacetiletí, pro většinu obyvatel zůstal mateřským jazykem jejich dialekt a v psané podobě němčina. Navzdory tomu byli mnozí bilingvní, protože v roce 1939 se půlka alsaského obyvatelstva považovala za schopnou „vyjadřovat se francouzsky“.¹¹⁵ Po následné nacistické okupaci se francouzština oslabil kvůli důslednému stíhání, které zasahovalo i její používání v soukromí. Bylo dokonce striktně zakázáno pojmenovávat novorozence francouzskými jmény.

Na konci druhé světové války nebyla situace francouzštiny nijak příznivá. Roku 1946 mělo v Alsasku znalost francouzského jazyka 66,4 % oproti 84,6 % obyvatel, kteří mluvili německy. K dialektu se hlásilo 91 % alsaského obyvatelstva.¹¹⁶ Znalost francouzského jazyka sice znamenala jistou příslušnost k Francii, ale kvůli nedávným zkušenostem s německou agresí už toto cítění nebylo dostatečnou zárukou proti případnému obnovení nároků ze strany Německa. Němčina byla po těchto událostech vnímána jako tzv. „jazyk nepřítele“¹¹⁷ nebo i jazyk „válečných zločinců“¹¹⁸ a pro své německé kořeny upadl do určité nemilosti i dialekt, protože „kvůli němu (...) byli Alsasané

¹¹⁴ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

¹¹⁵ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

¹¹⁶ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

¹¹⁷ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

¹¹⁸ STREICHER, Jean Claude, Georges FISCHER a Pierre BLÈZE. *Histoire des Alsaciens*. Paris: F. Nathan, c1979.

považování během okupace za Němce“.¹¹⁹ Bilingvismus ani autonomismus neměly tehdy šanci se prosadit.

Francouzská správa se v té chvíli rozhodla už definitivně prosadit francouzštinu. Nejprve uvažovala o silném pofrancouzštění a vymýcení němčiny a německé kultury prostřednictvím striktních zákazů, nebo naopak pomocí posilování francouzských prvků. Tato varianta ale nebyla uskutečnitelná, jelikož by ji nešlo realizovat bez násilí, které by připomínalo nacistické metody. V úvahu tedy připadla druhá možnost, a to využít několik různých nástrojů.¹²⁰ Hlavní bylo zaměřit se na nejmladší generaci prostřednictvím výuky ve školách. Z výuky měla být odstraněna němčina, která se plně nahradila francouzštinou, což mělo zabránit předávání německého jazyka mezi generacemi. Na starší generaci, která byla už mimo dosah školy, se využil vliv sdělovacích prostředků (tisk, rádio), který tento efekt ještě více upevnil. Například v hromadných dopravních prostředcích se objevily nápisy „*Il est chic de parle français*“, tedy „*mluvit francouzsky je šik*“.¹²¹

Tyto veškeré historické události měly na dialekt velký vliv a v současné době je znát, že se alsština jako taková z Alsaska pomalu vytrácí. Dnes už tímto dialektem hovoří pouze starší generace, která ještě zažila období 2. světové války. Díky tomu, že alsasky mluví převážně doma, jejich potomci jazyku rozumí a někteří by se s ním zvládli i domluvit. Na rozdíl od nich nejmladší generace k dialektu už žádný vztah nemá.

Podle zjišťování mateřského jazyka ve Francii z roku 1999 hovořilo německými dialekty 970 000 osob (2,12 % obyvatel Francie), z čehož alsštinu používalo 660 000 osob (1,44 % obyvatel Francie), spisovnou němčinu 210 000 osob (0,46 % obyvatel Francie) a lotrinský dialekt Fränkisch-Lothringe (Lothringisch) 100 000 osob (0,22 % obyvatel Francie).¹²²

¹¹⁹ STREICHER, Jean Claude, Georges FISCHER a Pierre BLÈZE. *Histoire des Alsaciens*. Paris: F. Nathan, c1979.

¹²⁰ SCHAEFFER, Patrick J. *L'Alsace et l'Allemagne de 1945 à 1949*. Metz: Centre de recherches Relations internationales de l'Université de Metz, 1976. ISBN 2857300085.

¹²¹ STREICHER, Jean Claude, Georges FISCHER a Pierre BLÈZE. *Histoire des Alsaciens*. Paris: F. Nathan, c1979.

¹²² *Němci ve Francii*. [online]. *Hospodářská a kulturní studia*. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii#fn_2

Rok	Počet mluvčích
1954	364 966
1962	313 000
1999	78 000
2010	44 700

Tabulka 3: Počty mluvčích dialektu Fränkisch-Lothringe (Lothringisch), 1954–2010 (odhady lotrinských spolků).¹²³

Počet obyvatel, kteří aktivně používají alsaštinu, poměrně klesá. Jak je možné vidět v následující tabulce, na začátku 20. století alsaštinou hovořila téměř většina obyvatel a na začátku 21. století už méně než dvě třetiny. Do tohoto shrnutí jsou také započítáni ti, kteří alsasky mluvit umí, ale při běžné komunikaci raději upřednostňují francouzštinu.

Jako hovořící alsaštinou se označilo	2001	1997	1946	1900
% obyvatel	61 %	63 %	90,8 %	95 %

Tabulka 4: Podíl osob v Alsasku hovořících alsaštinou (1900–2001).¹²⁴

Výzkum také zjišťoval, kdy Alsané dialekt využívají a s kým jím hovoří. Respondenti uvedli, že dialekt nejčastěji používají v rodině, pak s blízkými přáteli a v neposlední řadě v práci. *„Dialektem mluvím doma se svou ženou, když však přijedou vnoučata, automaticky přepínáme na francouzštinu. Moc bychom s nimi totiž neprohodili.“*¹²⁵

Na otázku, s kým dialekt v konverzaci nejvíce používají, byla nejčtenější odpověď, že s rodinou, manželem či manželkou, s přáteli a kolegy v práci. Respondentka Danielle například sdělila: *„Díky tomu, že pracuji v tomto alsaském muzeu, můžu dialektem mluvit se svými kolegyněmi, které tomuto jazyku také dobře rozumí. Pak s ním mluvím i se svým manželem a zřídka se svými dětmi, ale ty už ho z velké části zapomínají.“*¹²⁶

Pro budoucí vývoj a zachování nemá alsaština příliš dobrou věkovou strukturu svých mluvčích. V současné době dialekt používá převážně starší generace a kvůli tomu dialekt postupně zaniká. Předávání alsaštiny z generace na generaci je čím dál méně časté a pokud například jeden z manželů jazyk neovládá vůbec, je téměř nulová.

¹²³ *Anzahl der Lothringer Dialektsprecher laut Volksbefragungen und Volkszählungen*, 2011.

¹²⁴ *Der elsässische Dialekt in Zahlen*, 2010.

¹²⁵ Respondent Daniel žijící ve Štrasburku, 61 let, důchodce

¹²⁶ Respondentka Danielle žijící ve Štrasburku, 40 let, průvodkyně

„Můj manžel pochází z jiné části Francie, takže alsassky nemluví vůbec. Naši dceru jsem naučila pár slov, ale díky tomu, že doma alsassky nemluvíme, tak ani ona. Samozřejmě bych byla ráda, kdyby jazyk ovládat uměla, ale bojím se, že v týhle době by ho stejně moc nevyužila.“¹²⁷

%	Věková kategorie
86 %	Osob starších 60 let
77 %	Osob ve skupině 50–59 let
70 %	Osob ve skupině 40–49 let
60 %	Osob ve skupině 30–39 let
38 %	Osob ve skupině 18–29 let

Tabulka 5: věková struktura mluvčích v roce 1997.¹²⁸

Používání dialektu ve městech je mnohem menší než na venkově. A i v tomto případě hraje roli věková hranice obyvatel. Zatímco na venkově žije především starší generace, do měst se stěhují ti mladší. Ve třech největších městech, kde byl výzkum prováděn (Štrasburk, Colmar, Mylhúzy), se alsština používá velmi málo v porovnání s Dolním Alsaskem na severu, převážně ve spádové oblasti obcí Saverne-Sarre-Union, Wissembourg a Haguenau-Niederbronn, kde je alsština poměrně rozšířená.

Respondentka žijící ve Štrasburku uvedla: „Přiznám se, že alsassky tedy vůbec neumím. Ve škole jsme se to neučili a rodiče to podle mě už dávno zapomněli. Ale babička, která žije mimo město, ta alsštinou mluví se svými kamarádkami.“¹²⁹

Alsaský dialekt ve školách

Alsasko mělo ve své historii nejednu zkušenost s úpravou jazyka výuky ve školách. Dialekt byl ve školách zakázán, což bylo jen těžko udržitelné opatření, jelikož nejmenší děti mluvily jen tímto dialektem. Výuka tohoto dialektu byla ovlivněna celou řadou událostí a bojem mezi rozhodnutím o francouzské a německé výuce.

¹²⁷ Respondentka Michele žijící v Colmaru, 36 let, recepční

¹²⁸ *Němci ve Francii*. [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

¹²⁹ Respondentka Claire žijící ve Štrasburku, 28 let, pokojská

Situace, které ji nejvíce ovlivnily, byly: pofrancouzštění během druhého císařství, germanizace během první anexe, poté znovu francouzské období a nedávná druhá německá okupace.

„V souvislosti s metodou výuky se už od druhého císařství zvažovaly dvě možnosti: tzv. přímá metoda, tedy učit děti rovnou ve francouzštině, a tzv. nepřímá metoda, spočívající v prvotním osvojení němčiny (která se liší od dialektu, ale je mu blízká) a následném přechodu k francouzštině.“¹³⁰

Po roce 1918 se začal řešit tentýž problém. Francouzský stát opět chtěl, aby se celá oblast pofrancouzštila a nejvhodnějším nástrojem byla zase škola. Vyučovalo se tedy jedině ve francouzštině a němčina tím pádem klesla na úroveň cizího jazyka. V meziválečném období se na tomto území stal klíčovým dokumentem Pfisterův oběžník, který potvrzoval užívání přímé metody s menšími ústupky ve prospěch používání dialektu a zaváděl výuku němčiny od poloviny druhého ročníku školy.¹³¹

Po ukončení druhé světové války byla francouzskou správou platnost tohoto Pfisterova oběžníku ukončena z důvodu oslabené francouzštiny, která byla poslední čtyři roky úplně vytlačena jak ze škol, tak i z veřejného života. Přestože měli Alsasané po válce odstup od všeho německého a francouzština se stala „symbolem svobody“¹³², rozhodnutí snadno nepřijali a vyvolali velké diskuze, kterých se účastnily i politické strany. Většina se shodla na nezbytnosti francouzského jazyka, ale otázka byla, jaká role by měla připadnout němčině.

Od roku 1946 požadovala Generální rada departmentu Bas-Rhin, aby byla němčina znovu zařazena do výuky na základních školách. Jedním z mnoha uváděných důvodů, proč by měla být výuka němčiny obnovena, bylo její lepší osvojení díky znalosti dialektu alsaského obyvatelstva. Ale ani rok poté nedošel tento požadavek naplnění.

Jazykový konflikt se i přesto nakonec dočkal kompromisního řešení, a to v podobě dekretu z prosince roku 1952. V obcích, kde se hovořilo místním dialektem, bylo možné zavést nepovinné vyučování německého jazyka. Pokud si to přáli rodiče žáka, tak během posledních dvou let povinné školní docházky se žák mohl němčině věnovat dvě hodiny týdně. Výuka ale byla nepovinná i ze strany učitelů, kteří byli požádáni o vyjádření se

¹³⁰ WAHL, Alfred a Jean-Claude RICHEZ. *L'Alsace entre France et Allemagne (1850–1950)*. Paris: Hachette, c1993. ISBN 2012351042.

¹³¹ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

¹³² SCHAEFFER, Patrick J. *L'Alsace et l'Allemagne de 1945 à 1949*. Metz: Centre de recherches Relations internationales de l'Université de Metz, 1976. ISBN 2857300085.

k danému dekretu, přičemž většina se vyslovila negativně, třebaže mezi ostatními obyvateli markantně převažoval počet stoupenců.¹³³

V současné době je vymírání alsaského jazyka kritické a někteří Alsané se tomu snaží pochopitelně zabránit. Usilují o to, aby nepřišli o hlavní prvek své kulturní identity, který je dělá tak specifickými a ojedinelými. Jeho zánik by také znamenal konec místního folkloru, ke kterému jazyk neodmyslitelně patří. Snahy o přežití tohoto dialektu se projeví převážně ve školství. V současné době mohou studenti alsaštinu studovat jako volitelný jazyk, zatímco francouzština zůstává jazykem hlavním. Tuto možnost nicméně nevyužívá dostatek studentů, jelikož si většina raději vybere studium německého jazyka, u kterého je mnohem širší možnost využití.

Dnes se lze také setkat s dvojjazyčnou výukou, kdy je vyučování rozděleno na výklad ve francouzštině a v němčině. Toto ustanovení vzniklo dohodou mezi státem a místními orgány v oblasti alsaského systému jazykového vzdělávání pro období let 2007–2013.¹³⁴ Díky tomuto vzdělávání je možnost výuky regionálního jazyka už od nejnižšího věku.

„Podle údajů ze září 2009 bylo v dvojjazyčném vyučování zapsáno téměř 17 500 studentů, což je asi 10 % zapsaných žáků v alsaských školách.“¹³⁵

Aby Alsané zachránili svůj jazyk, bylo založeno mnoho projektů, které slouží k obnově a zachování alsaštiny. Jedním z nich, je podpora výuky alsaštiny už od narození. Rodinám, které projeví zájem o to, aby si jejich děti alsaštinu osvojily, jsou poskytnuty materiály s praktickými informacemi a radami, jak je jazyku naučit. Materiály obsahují i audio záznam s ukolébavkami jak v alsaštině, tak i ve francouzštině, němčině a angličtině. Existují také spolky, které zajišťují prodej dětských knih a dalších zvukových materiálů pro ty nejmenší. Tyto dokumenty poté umísťují na své webové stránky, aby byly všem volně k dispozici.

¹³³ MAUGUÉ, Pierre. *Le particularisme alsacien, 1918–1967*. Paris: Presses d'Europe, [1970].

¹³⁴ *Němci ve Francii*. [online]. *Hospodářská a kulturní studia*. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

¹³⁵ *Němci ve Francii*. [online]. *Hospodářská a kulturní studia*. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

Obrázek 30: Mapa míst v Alsasku, kde jsou ve školním roce 2010/2011 zajišťovány kurzy alsaštiny.¹³⁶

Sdělovací prostředky

I tisk a další sdělovací prostředky byly ovlivněny historickými událostmi, které se odehrály na tomto území. Střídání německých a francouzských státních zásahů mělo vliv jak na změnu úředních jazyků, tak také na používání místního alsaského dialektu.

Krátce po osvobození začala opět vycházet řada titulů, vydávaných příslušníky odboje nebo i těmi, kteří během okupace vydávat neměli možnost. Noviny však nevycházely bez povolení od administrativy, která je až do června roku 1945 mohla cenzurovat. Pár měsíců poté byla stanovena pevná jazyková pravidla, která zpříšňovala dané podmínky. Německy psané noviny byly zakázány a povolena byla pouze francouzská, nebo dvojjazyčná německo-francouzská verze, kde byla ale nastavena hranice jazykového rozdělení textu. V literatuře tedy bylo možné najít jak francouzštinu a němčinu, tak i alsaský dialekt, od něžž byl ale patrný ústup už od 19. století.

Ale i v současné době existuje v literatuře mnoho výtisků různých žánrů v alsaském dialektu, které napomáhají k revitalizaci tohoto specifického prvku alsaských obyvatel.

A převážně díky dětské literatuře přeložené do alsaského jazyka je šance na udržení mnohem větší, protože právě tím největším problémem u revitalizace tohoto dialektu je méně časté používání mladší generací. Jednou ze známých dětských knih, která je přeložena do

¹³⁶ *Němci ve Francii*. [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii

alsajtina, je například Pipi Dlouhá punčocha nebo i dětský obrázkový slovník, obsahující více než tisíc alsaských slov.

„Doma máme nějaké alsaské knihy, jak pro děti, tak i pro nás. Sám si někdy rád dialekt připomenu, abych ho úplně nezapomněl, a to jde nejlépe u obrázkových slovníků, které máme a které si s dětmi někdy před spaním pročítám.“¹³⁷

Obrázek 31: Kniha Pipi Dlouhá punčocha v alsajtině¹³⁸

Obrázek 32: Obrázkový slovník v alsajtině¹³⁹

Postupem času začalo mít velký vliv i rozhlasové vysílání, které bylo jednou z příčin odlivu čtenářů novin. Jedním z důvodů byla rostoucí dostupnost rádia nebo lepší zdroj zahraničních informací. Vznikla tak místní francouzská stanice Radio Strasbourg, která dokonce zakázala vysílání v němčině. Prostor místnímu dialektu sice poskytla, avšak v omezené časové míře (pouze několik hodin týdně) a v nevyhovující kvalitě. *"Mluvit alsasky, to neznamena přeložit do němčiny francouzský text a vyslovovat tento německý text s alsaským přízvukem."*¹⁴⁰ Další výtky také směřovaly k poskytovanému obsahu pořadů v dialektu, s výjimkou tradičních rozhlasových her *Elsässer Owe*, vysílaných každou sobotu nebo v neděli večer.¹⁴¹

¹³⁷ Respondent Bernard žijící ve Štrasburku, 31 let, podnikatel

¹³⁸ *Pippi Långstrumpf uff Elsassisch* [online]. OLCA. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://olcalsace.org/de/actualite/pippi-langstrumpf-uff-elsassisch>

¹³⁹ *1000 mots en alsacien*. [online]. Oberlin Librairie. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.oberlin.fr/nos-livres/lalsace-en-livre/dialecte/1000-mots-en-alsacien-babelbuech/>

¹⁴⁰ SCHAEFFER, Patrick J. *L'Alsace et l'Allemagne de 1945 à 1949*. Metz: Centre de recherches Relations internationales de l'Université de Metz, 1976. ISBN 2857300085.

¹⁴¹ WAHL, Alfred a Jean-Claude RICHEZ. *L'Alsace entre France et Allemagne (1850–1950)*. Paris: Hachette, c1993. ISBN 2012351042.

6. Závěr

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaké jsou národnostní a kulturní specifika Alsasanů. Dalším cílem práce bylo zodpovědět výzkumné podotázky, jaké prvky tvoří identitu alsaského obyvatelstva a jaké prvky působí na zvýrazňování jejich odlišnosti. Tato práce měla také zjistit, jaká je role alsaského jazyka na utváření etnické identity Alsasanů a jaký vliv na alsaskou identitu mají státní zásahy.

Cílů práce bylo dosaženo pomocí kvalitativního výzkumu, který byl uskutečněn ve formě polostrukturovaných rozhovorů a nezúčastněného pozorování. K bližšímu poznání tohoto etnika sloužil krátkodobý terénní výzkum v rámci projektu Pestrá Evropa.

Práce se nejprve zaměřila na historii, která na utváření tohoto etnika měla velký vliv. Alsasko bylo čtyřikrát součástí jiné země, což ovlivnilo jak identitu Alsasanů, tak i prvky, které tuto identitu utvářejí.

Dále se práce věnovala tomu, k jaké etnické identitě mají respondenti nejbližší a co tvoří podstatu jejich národního uvědomění. Na otázku, jestli se cítí být Alsasany, Francouzi či Němci, odpovídali respondenti výzkumu, že jsou Alsasané. Přestože většina Alsasanů má předky německého původu a s německou historií toho má mnoho společného, s Němci se neidentifikuje. Stejně tak se necítí být Francouzi, a to i přesto, že Alsasko je v současné době součástí Francie. Každý se zkrátka cítí být Alsasanem a je na to patřičně hrdý. V minulosti byly mezi Němci a Francouzi jistě nepokoje, ale v současné době je mezi nimi situace více než poklidná a vzájemný kontakt udržují nejen na společných festivalech a kulturních akcích.

Při zjišťování, jaký vliv mají státní zásahy na alsaskou identitu, se ukázalo, že se státní moc značně odrazila jak v jejím potlačování, tak i v upevňování. Pofrancouzštění během druhého císařství, poněmčování během první anexe, poté opět šíření francouzských idejí a kulturních prvků, nedávné druhé německé obsazení a následná germanizace a konečné připojení k Francii spojené s dalšími státními zásahy.

Poté co Alsasko připadlo Německé říši, začaly vznikat obranné linie, německé univerzity a celkové šíření německých koncepcí. Během 1. světové války, kdy bylo Alsasko součástí Francie, byla výuka německého jazyka stále povolena, ale jen v určitém rozsahu. V době, kdy probíhala druhá světová válka a Alsasko tak opět připadlo Německu, probíhala na tomto území opravdu nelítostná germanizace a byl potrestán každý kdo byl

přistižen, že mluví francouzsky nebo alsaským dialektem. Po skončení této války byla už naposled změněna státní příslušnost obyvatel a Alsasko se tak až do současnosti stává součástí Francie. Francouzský stát byl úspěšný v odstraňování německé identity a napomohla tomu i situace během 2. světové války, která měla vliv na potlačování původní identity alsaské. Francouzský jazyk se stal jediným úředním jazykem a němčina i alsština byla zakázána. Státní zásahy se tedy projeví jak na používání jazyků, tak i ve sdělovacích prostředcích, na kulturních prvcích a ve vnímání alsaského obyvatelstva.

Hlavními znaky, které podle respondentů působí na zvýrazňování jejich odlišnosti, je již zmíněná společná historie, a především pak jejich dialekt spolu s kulturou, která je v jejich každodenních životech zakotvena dodnes. Následně se práce zabývala kulturními prvky, jež dělají tuto identitu jedinečnou. Tradiční kroje, které jsou specifické ozdobnými pokrývkami hlavy, architektura, typická hrázděným zdivem a malebnými domky s květinami a dřevěnými okenicemi, náboženství, organizace a pravidelná setkání představují Alsanany jakožto osobité obyvatelstvo. Na vytváření a udržování této identity se podílí i tradice, které Alsanané dodržují dodnes. Lidový alsaský festival Le Mariage de l'Ami Fritz, kde je připomínána kouzelná atmosféra svatby z 19. století, Svatojánská noc a Vánoce, u kterých je možné nalézt německé podobnosti i francouzské zvyky slavnostní vánoční večeře.

Podstatná část této diplomové práce byla zaměřena na alsaský dialekt a současnou jazykovou situaci. Alsaské bilingvní obyvatelstvo hovoří dvěma jazyky – již zmiňovaným alsaským dialektem a francouzsky, jazykem většinové společnosti. Jedná se o německý neboli alemánský dialekt a lze ho zařadit na úroveň švýcarské němčiny. Ačkoli alsština nemá status úředního jazyka, je zařazena mezi oficiální jazyky Francie, neboť je hned za provensálštinou druhou nejrozšířenější. Tento alsaský dialekt je ovlivněný francouzským přízvukem, a přesto je velmi podobný německému jazyku.

V současnosti tímto tradičním jazykem hovoří pouze 600 tisíc obyvatel, poněvadž dialekt s postupem času zaniká. A to z mnoha důvodů; jedním z nich je jeho používání převážně starší generací a menší zájem té mladší, která ho považuje za nemoderní a neúčinný. Právě z tohoto důvodu začaly vznikat různé projekty, které mají napomáhat k revitalizaci. Obnovením alsaského jazyka a kultury se věnuje například Úřad pro jazyk a kulturu Alsaska a Moselle (*OLCA*), zabývající se zviditelňováním alsaského dialektu a jeho praktického využívání v běžném životě nebo Federace Alsaských divadel (*FTA*),

která v současné době zřizuje již osm alsaských divadel. Situace se zlepšila i ve školách, ve kterých francouzská vláda umožnila bilingvní vyučování, a dialektu napomáhá i vznik kurzů alsaštiny, který je zprostředkován pro všechny generace.

Závěr diplomové práce shledává Alsasany ojedinělým etnikem, které si i v současné době udržuje svůj jazyk a své specifické kulturní tradice, díky kterým se odlišuje od ostatních obyvatel. A i přes veškeré odlišnosti a historické události a tím spojené státní zásahy a změny státní příslušnosti žije toto etnikum v poklidné pospolitosti s většinovou společností.

7. Seznam literatury

- ASSMANN, J. Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.
- BAČOVÁ, V. Identita v sociální psychologii. In: VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (Eds.) Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008. 109–125. ISBN 978-80-247-1428-8.
- BENAY, Jeanne a Jean-Marc LEVERATTO. Culture et histoire des spectacles en Alsace et en Lorraine: de l'annexion à la décentralisation (1871–1946). New York: Lang, 2005. Convergences (Université de Metz. Centre d'étude des périodiques de langue allemande), v. 39. ISBN 9783039107643.
- BERGER, P. L., LUCKMANN, T. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BLOOMFIELD, Leonard. Language. Chicago: University of Chicago Press, 1984. ISBN 0226060675.
- EISENSTADT, S. N., GIESEN, B. Konstrukce Kolektivní identity. In: HROCH, M. Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů. Praha: SLON, 2003. str. 361–374. ISBN 80-86429-20-2.
- FISCHER, Christopher J. Alsace to the Alsatians?: visions and divisions of Alsatian regionalism, 1870-1939. New York: Berghahn Books, 2010. Studies in contemporary European history, 5. ISBN 1845457242.
- GAWRECKI, Dan. Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2008-. ISSN 1803-411X.
- GELLNER, Ernest André. Národy a nacionalismus. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-X.
- GIBBON, Edward. Úpadek a pád římské říše. Přeložil Adolf FELIX. Praha: Levné knihy, 2005. ISBN 80-7309-189-5.
- HOBSBAWM, E. J. Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. Politologická řada. ISBN 80-85959-55-0.
- HOLÝ, Ladislav.: Malý český člověk a skvělý český národ. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-97-4.
- HRABÁK, Václav. Současná diskuse o vzestupu neliberálních demokracií ve světě a její souvislosti, Díl II. Distance 4/2004.

- HROCH, Miroslav. Na prahu národní existence: touha a skutečnost. Praha: Mladá fronta, 1999. Kolumbus. ISBN 80-204-0809-6.
- KOCIÁNOVÁ, Kristýna. Role starověkých kultur v současné kulturní identitě. Praha. 2017. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Sandra Kreisslová.
- KOCIÁNOVÁ, Nikola. Hlavní prvky etnické identity Walserů. Praha. 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Petr Kokaisl.
- KOKAISL, P. Etnické minority v Evropě. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.
- KOKAISL, Petr; HAMOUZOVÁ, Kateřina; HROMÁDKOVÁ, Michaela, JAROLÍMKOVÁ, Tereza. „Německá“ kultura ve Francii – Alsasko a Alsasané. *Kulturní studia* 1/2013, s. 20–44. ISSN 2336- 2766.
- KOKAISL, P. Základy antropologie. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2013. ISBN 978-80-213-1722-2.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. Multikulturní ošetrovatelství pro praxi. Praha: Grada, 2013. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4413-1.
- MAFFESSOLI, M. 2005. *Atlas des populations immigrées*. Strasbourg: INSEE-ALSACE. ISBN 978-2-11-061612-1.
- MAUGUÉ, Pierre. Le particularisme alsacien, 1918-1967. Paris: Presses d'Europe, [1970].
- MOLE, R. C. Discursive Identities / Identity. Discourses and Political Power. In: MOLE, R. C. Discursive constructions of identity in European politics. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 9780230517066.
- MÜLLER, K. B., MÜLLER, K. Evropa a občanská společnost: projekt evropské identity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-84-7.
- RABOCH, J., PAVLOVSKÝ, P. Psychiatrie. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-46-1985-9.
- SEDLÁKOVÁ, Martina. Alsasko-Lotrinsko – Proměny „Sladké Francie“. Otázky francouzských dějin 30. a 40. let 20. století. [Praha] : CeFReS, 2004 s. 73-95.
- SCHAEFFER, Patrick J. L'Alsace et l'Allemagne de 1945 à 1949. Metz: Centre de recherches Relations internationales de l'Université de Metz, 1976. ISBN 2857300085.
- SKUTNABB-KANGAS, Tove. Key concepts in bilingual education: ideological, historical, epistemological and empirical foundations, 1984.

- SMITH, Anthony D. National identity. 1rd. Reno: University of Nevada Press, c1991. ISBN 08-741-7203-9.
- SOUKUP, V. Přehled antropologických teorií kultury. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-929-1.
- STREICHER, Jean Claude, Georges FISCHER a Pierre BLÈZE. Histoire des Alsaciens. Paris: F. Nathan, c1979.
- SZALÓ, Csaba. Sociologie formování sociálních identit. In: SZALÓ, C. Mozaika v rekonstrukci: formování sociálních identit v současné střední Evropě. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3306-1.
- ŠATAVA, Leoš. Evropská etnika bez státu: rozměry asimilace a revitalizace - 23 případů. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Filozofická fakulta, 2015. ISBN 978-80-8105-680-2.
- ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Cargo Pub., 2001. ISBN 8090295215.
- ŠIMEČKOVÁ, Alena. Úvod do studia jazykovědné germanistiky. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0595-3.
- TYLOR, E. B. Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom. London: 1871.
- WAHL, Alfred a Jean-Claude RICHEZ. L'Alsace entre France et Allemagne (1850-1950). Paris: Hachette, c1993. ISBN 2012351042.

8. Seznam použitých zdrojů

- Alsasané.* [online]. Pestrá Evropa. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://pestraevropa.hks.re/2018/alsasane/>
- Baeckeoffe.* [online]. 750g. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.750g.com/baeckeoffe-r11746.htm>
- Colmar.* [online]. Pro Travel. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.protravel.cz/destinace/colmar/>
- Église Saints-Pierre-et-Paul d'Obernai.* [online]. Wikipédia. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89glise_Saints-Pierre-et-Paul_d%27Obernai
- Elsässisch Volkstheater.* [online]. Wikipedia. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: https://als.wikipedia.org/wiki/Els%C3%A4ssisches_Volkstheater
- Fédération.* [online]. FTA. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.federation-theatres-alsaciens.fr/>
- Flammekueche.* [online]. Eismann. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.eismann.fr/flammekueche>
- From Valais-German to Walser-German.* [online]. Walser in den Alpen. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <http://www.walser-alps.eu/dialect>
- Google Maps.* [online]. Google. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://maps.google.com/>
- Choucoute Garnie.* [online]. Food & Wine. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.foodandwine.com/recipes/choucroute-garnie>
- KOKAISL, Petr; HAMOUZOVÁ, Kateřina; HROMÁDKOVÁ, Michaela, JAROLÍMKOVÁ, Tereza. „Německá“ kultura ve Francii – Alsasko a Alsasané. *Kulturní studia* 1/2013, s. 20-44. ISSN 2336- 2766.
- KYMLICKA, William. *State Consolidation and National Identity. European Commission for Democracy through law (Venice Commission)* [online]. 2003 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD\(2003\)039-bil](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD(2003)039-bil), s. 38–39
- Le costume traditionnel alsacien.* [online]. Tourisme-Alsace. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.tourisme-alsace.com/fr/a-propos-alsace/costume-traditionnel-alsacien.html>

- Missions et activités.* [online]. OLCA. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://www.olcalsace.org/fr/l-olca-c-est-quoi/missions-et-activites>
- Munster Fermier.* [online]. Fromagerie Janin. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://fromagerie-janin.com/produit/munster-fermier/>
- Němci ve Francii.* [online]. Hospodářská a kulturní studia. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=nemci_ve_francii
- Obernai Eglise.* [online]. Wikipédia. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Obernai_EgliseProt_01.JPG
- Pippi Långstrumpf uff Elsassisch* [online]. OLCA. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://olcalsace.org/de/actualite/pippi-langstrumpf-uff-elsassisch>
- Signalisation routière bilingue en France.* [online]. Wikipédia. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Signalisation_routi%C3%A8re_bilingue_en_France
- Východní Francie - Alsasko.* [online]. Talpa. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <http://www.talpa.cz/ricni-plavby/francie/vychodni-francie/>
- 1000 mots en alsacien.* [online]. Oberlin Librairie. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.oberlin.fr/nos-livres/lalsace-en-livre/dialecte/1000-mots-en-alsacien-babbelbuech/>

9. Seznam obrázků

Obrázek 1: Místo výzkumu, 2018.....	17
Obrázek 2: Trasa výzkumu, 2018.....	17
Obrázek 3: Alsasko na mapě Francie	36
Obrázek 4: Vývoj počtu všech přistěhovalců do Alsaska v jednotlivých letech (1915–2000).....	37
Obrázek 5: Vývoj počtu německých přistěhovalců do Alsaska v jednotlivých letech (1915–2000).....	37
Obrázek 6: Podíl německých a švýcarských přistěhovalců v jednotlivých částech Alsaska.....	38
Obrázek 7: Alsasko součástí Německa – známka po roce 1871.....	40
Obrázek 8: Alsasko součástí Francie – známka po roce 1918.....	40
Obrázek 9: Alsasko součástí Německa – známka v období 2. světové války.....	40
Obrázek 10: Alsasko součástí Francie – společné německé a francouzské známky na jediné obálce po roce 1944–1945	40
Obrázek 11: Vítězný oblouk v Paříži – Alsasko a Lotrinsko jsou po 1. světové válce opět součástí Francie.....	43
Obrázek 12: Nacistická propaganda na plakátu.....	44
Obrázek 13: Francouzská propaganda na plakátu.....	44
Obrázek 14: Alsaský kroj	45
Obrázek 15: Rozdělení alsaského kroje dle Alsaského území.....	46
Obrázek 16: Město Colmar v Alsasku.....	49
Obrázek 17: Alsaská kuchyně – Sürkrüt.....	50
Obrázek 18: Alsaská kuchyně – Flammekueche	50
Obrázek 19: Alsaská kuchyně – Baeckeffe (Eintopf).....	51
Obrázek 20: Alsaská kuchyně – Münschterkäs	51
Obrázek 21: Le Mariage de l'Ami Fritz v 70. letech 20. století.....	53
Obrázek 22: Le Mariage de l'Ami Fritz v současnosti.....	53
Obrázek 23: Alsaské divadlo ve Štrasburku, rok 1907.....	55
Obrázek 24: Alsaské Muzeum ve Štrasburku.....	56
Obrázek 25: Protestantský kostel v Obernai (Ewernahn / Owerahn) – mimo historické jádro	59
Obrázek 26: Katolický kostel Saints Pierre et Paul v centru Obernai (Ewernahn / Owerahn)	59
Obrázek 27 : Rozšíření alemánských dialektů.....	62
Obrázek 28: Dvojjazyčnost názvu města Mylhúzy.....	63
Obrázek 29: Rozšíření francouzštiny a regionálních jazyků ve Francii	63
Obrázek 30: Mapa míst v Alsasku, kde jsou ve školním roce 2010/2011 zajišťovány kurzy alsaštiny.....	70
Obrázek 31: Kniha Pipi Dlouhá punčocha v alsaštině.....	71
Obrázek 32: Obrázkový slovník v alsaštině	71

10. Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní identifikační údaje respondentů, 2018.....	16
Tabulka 2: Příklady českých, alsaských, německých a francouzských slov.....	62
Tabulka 3: Počty mluvčích dialektu Fränkisch-Lothringe (Lothringisch), 1954–2010 (odhady lotrinských spolků).	66
Tabulka 4: Podíl osob v Alsasku hovořících alsaštinou (1900–2001).....	66
Tabulka 5: věková struktura mluvčích v roce 1997.....	67